

23 juni 2023

13^e flitspeiling *Oekraïne* – *21/22 juni 2023*

In opdracht van de NCTV

Introductie

Aanleiding

De Nationaal Coördinator Terrorismedebestrijding en Veiligheid (NCTV) heeft I&O Research gevraagd om een 13^e flitspeiling uit te voeren naar het beeld dat Nederlanders hebben van de situatie in Oekraïne, hoeveel zorgen ze zich maken, de steun voor sancties, en hoe ze de informatie omtrent de Oekraïense situatie inschatten. I&O Research voerde hiervoor een peiling uit die liep van woensdag 21 juni 2023 9:00 uur tot donderdag 22 juni 2023 9:00 uur. De eerste flitspeiling is uitgevoerd op 24 februari 2022. Voor een overzicht van alle peilingen zie bijlage 1.

Uitvoering onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd onder 884 Nederlanders van 18 jaar en ouder, die lid zijn van het I&O Research Panel. Dit is ruim voldoende om op basis van de resultaten betrouwbare uitspraken te kunnen doen over de volwassen Nederlandse bevolking. Er zijn 2.700 personen benaderd voor dit onderzoek. De respons bedraagt 33 procent.

Op de data is een weging (op randtotalen) toegepast op de achtergrondkenmerken: leeftijd, geslacht, opleiding, migratieachtergrond, stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2021 en regio (op basis van de Nielsen 4-indeling). De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee komen de verhoudingen in de steekproef op deze achtergrondkenmerken overeen met de werkelijke verhoudingen onder de Nederlandse bevolking van 18 jaar en ouder.

- In de tekst worden alleen significante verschillen tussen de peilingen benoemd.
- In sommige gevallen tellen percentages niet op tot het totaal of tot meer dan 100 procent. Dit komt door afrondingsverschillen.
- Bij sommige vragen konden respondenten meerdere antwoorden kiezen. Dit staat bij de uitkomsten vermeld.
- De meeste vragen zijn aan alle respondenten voorgelegd. Waar de percentagebasis anders is, is dit bij de figuur vermeld.
- In de rode kaders staan significante verschillen genoemd tussen de verschillende gebieden van Nederland: de drie grote steden (Amsterdam, Rotterdam en Den Haag), het westen exclusief de drie grote steden (Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht), het noorden (Groningen, Friesland en Drenthe), het oosten (Overijssel, Gelderland en Flevoland) en het zuiden (Zeeland, Noord-Brabant en Limburg).
- Bij enkele vragen is de vraagstelling (licht) gewijzigd ten opzichte van de vorige peiling. In de meeste gevallen betreft dit een wijziging in bewoording (van “situatie in Oekraïne” naar “oorlog in Oekraïne”). Wanneer – als gevolg van de wijzigingen – een zuivere vergelijking van de resultaten met de voorgaande metingen niet meer mogelijk is, is dat bij de betreffende vraag vermeld door middel van een voetnoot. De toelichting bij de voetnoten vindt u in bijlage 2, op pagina 24.

Algemene zorgen

Aan inwoners van Nederland stelden we als eerste de open vraag: ‘Wanneer je denkt aan gebeurtenissen met een mogelijke invloed op de veiligheid in Nederland, waarover maak je je dan zorgen?’

Uit de antwoorden op deze vraag komen verschillende zorgen naar voren. De oorlog in Oekraïne en de rol van Rusland worden veelvuldig genoemd. Denk hierbij aan aanslagen, terrorisme en een toenemende asielinstroom als gevolg van de oorlog. Daarnaast zijn er ook mensen die zorgen uitten over dat de oorlog leidt tot maatschappelijke spanningen.

Afgezien van de oorlog in Oekraïne, uiten mensen ook hun zorgen over aanslagen, terrorisme en de toenemende asielinstroom in het algemeen. Daarnaast worden maatschappelijke spanningen ook genoemd in de context van polarisatie en complottheorieën (denk hierbij bv. aan de vaccinatie-discussie).

De open antwoorden zijn visueel weergegeven in een wordcloud. Hoe groter het woord in de wordcloud, hoe vaker dit woord door respondenten genoemd is.

Figuur 1. Wanneer je denkt aan gebeurtenissen met een mogelijke invloed op de veiligheid in Nederland, waarover maak je je dan zorgen?
Basis: Alle Nederlanders n= 884.

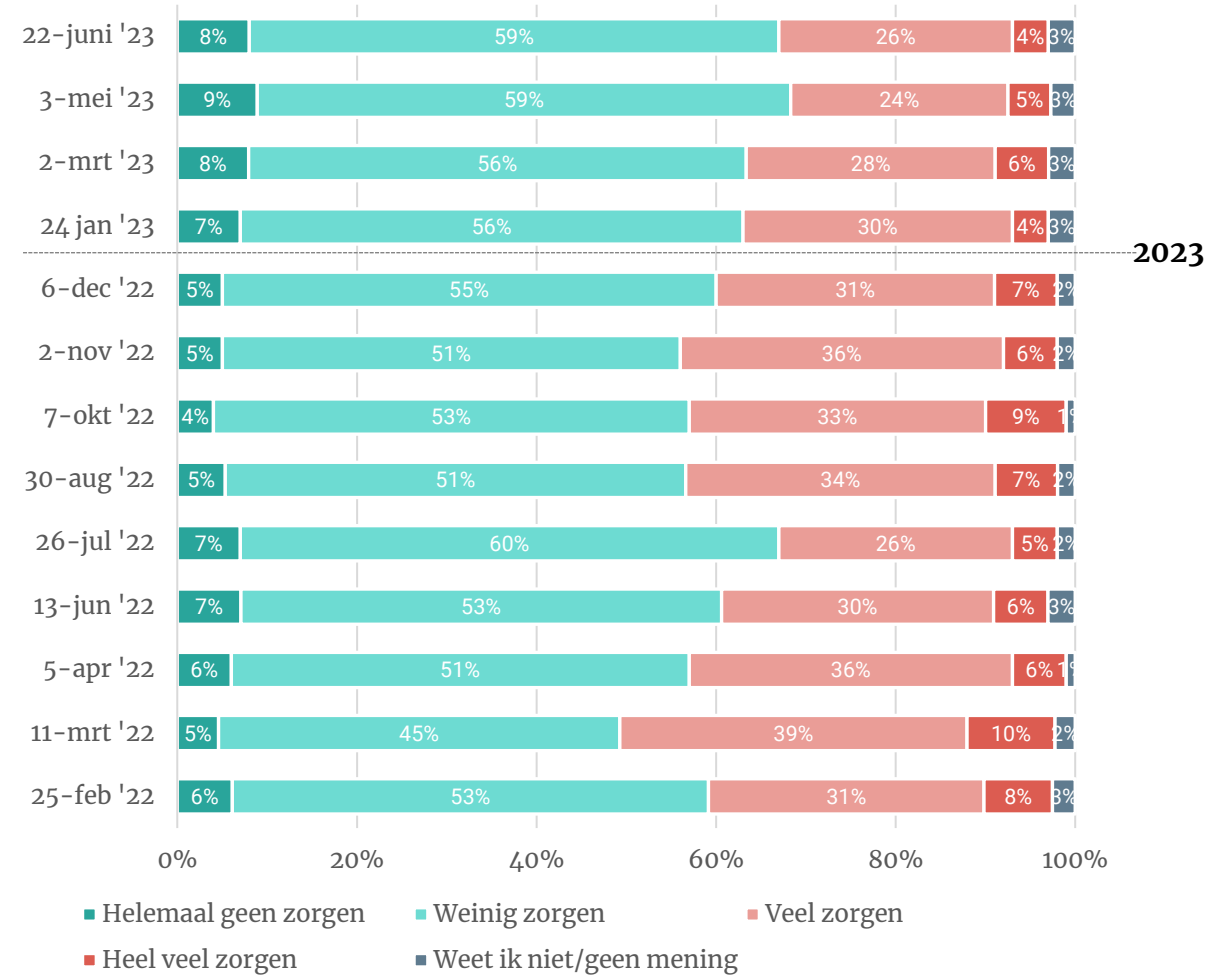

Zorgen over de oorlog in Oekraïne

Inmiddels is de oorlog in Oekraïne ruim een jaar bezig. Dat een deel van de Nederlanders zich nog steeds zorgen maakt over de mogelijke gevolgen voor zichzelf, blijkt uit figuur 1. Bij de huidige meting geven drie op de tien aan zich (heel) veel zorgen te maken over de situatie in Oekraïne (30%). Dit is sinds augustus '22 wel aan het dalen (41% (heel) veel zorgen). Daarnaast maakt de meerderheid zich weinig zorgen (59%) en maakt acht procent zich helemaal geen zorgen.

In de meting van 11 maart 2022, vlak na het uitbreken van de oorlog, lag het deel van de Nederlanders dat zich (heel) veel zorgen maakte het hoogst (49%).

Figuur 2. In welke mate maak je je momenteel zorgen over de mogelijke gevolgen voor jezelf en je naasten als gevolg van de oorlog in Oekraïne?
Basis: Alle Nederlanders n= 884

Mogelijke gevolgen van de oorlog in Oekraïne (1)

Nederlanders is een lijst met zeventien mogelijke gevolgen van de situatie in Oekraïne voorgelegd, met daarbij de vraag hoe waarschijnlijk ze deze gevolgen vinden. Onderstaande tabel laat het percentage Nederlanders zien dat deze gevolgen (zeer) waarschijnlijk vindt, over de periode februari 2022 – juni 2023. De resultaten worden op de volgende pagina toegelicht, de toelichting bij de voetnoten staat op pagina 24.

De laatste kolom in de tabel geeft weer of er een significante ontwikkeling is tussen de meting van 3 mei en 22 juni.

Betekent dat minder Nederlanders een gevolg als (zeer) waarschijnlijk zijn gaan zien.

Betekent dat meer Nederlanders een gevolg als (zeer) waarschijnlijk zijn gaan zien.

Tabel 1. Hoe waarschijnlijk vind je onderstaande gevolgen? Percentage (zeer) waarschijnlijk Basis: Alle Nederlanders n=884

	25 feb '22	11 mrt '22	5 apr '22	13 jun '22	26 jul '22	30 aug '22	7 okt '22	2 nov '22	6 dec '22	24 jan '23	2 mrt '23	3 mei '23	22 juni '23	Ontwikkeling 3 mei – 22 juni
Extra toestroom van vluchtelingen	83%	95%	95%	85%	88%	88%	88%	90%	84%	86%	85%	86%	84%	
Verder stijgende prijzen van levensmiddelen ¹		93%	92%	87%	88%	90%	91%	91%	86%	83%	83%	82%	83%	
Verder stijgende brandstofprijzen ²		96%	92%	91%	88%	89%	86%	87%	82%	78%	76%	81%	82%	
Verder stijgende gas- en energieprijzen ⁴	94%	97%	94%	91%	92%	93%	91%	89%	85%	79%	77%	79%	83%	
Desinformatie en nepnieuws	76%	75%	73%	76%	76%	71%	71%	77%	71%	72%	72%	73%	75%	
Toename in het aantal mensen dat in armoede leeft ⁵					75%	84%	86%	82%	78%	74%	73%	72%	69%	
Toenemende maatschappelijke spanningen ⁵					74%	79%	79%	79%	72%	73%	73%	71%	70%	
Verder stijgend woningtekort ⁵					69%	73%	63%	70%	70%	65%	69%	67%	71%	
Cyberaanvallen ³		74%	70%	66%	61%	59%	64%	67%	66%	63%	67%	65%	67%	
Gevolgen voor financiële beurzen en internationaal betalingsverkeer	83%	83%	75%	66%	68%	69%	76%	74%	66%	67%	60%	58%	61%	
Tekort aan olie en olieproducten (bv. diesel) ⁶								76%	61%	56%	53%	55%	49%	
Tekort aan gas	75%	69%	71%	64%	74%	75%	75%	72%	65%	60%	52%	54%	52%	
Tekort aan levensmiddelen	31%	45%	54%	46%	49%	53%	53%	52%	46%	42%	42%	41%	38%	
Een incident met een nucleaire installatie in Oekraïne (bijvoorbeeld kerncentrale) ⁷		47%	38%	34%	34%	47%	55%	51%	45%	44%	42%	39%	44%	
Het gebruik van een kernwapen in Oekraïne ⁶								37%	31%	31%	30%	31%	30%	
Uitval van vitale processen	17%	21%	23%	33%	22%	25%	28%	25%	27%	24%	31%	31%	33%	
Het gebruik van een kernwapen tegen Nederland ⁶								12%	13%	12%	12%	10%	12%	

Mogelijke gevolgen van de oorlog in Oekraïne (2)

Het algemene beeld bij de tabel op de voorgaande pagina is dat de houding van Nederlanders niet veel is veranderd ten opzichte van de meting van mei 2023.

Extra toestroom van vluchtelingen (84%) en verder stijgende prijzen van levensmiddelen (83%), brandstof (82%) en gas en energie (83%) zijn volgens Nederlanders de meest waarschijnlijke gevolgen van de oorlog in Oekraïne.

In vergelijking met de meting van mei '23 is het percentage Nederlanders dat het (zeer) waarschijnlijk acht dat de gas en energieprijzen stijgen toegenomen (van 79% naar 83%).

Ook voor een incident met een nucleaire installatie in Oekraïne geldt dat een groter deel van de Nederlanders dit als waarschijnlijk is gaan zien ten opzichte van de meting van mei (van 39% naar 44%).

Een tekort aan olie en olieproducten zijn inwoners juist als minder waarschijnlijk gaan zien (van 55% naar 49%).

Hoewel er niet voor alle gevolgen een verandering is te constateren ten opzichte van de vorige meting, zien we bij de meeste gevolgen wel een verandering in de houding van Nederlanders vanaf november 2022. Bij bijna alle gevolgen is een dalende trend zichtbaar, alleen het aandeel dat desinformatie en nepnieuws, verder stijgend woningtekort, cyberaanvallen en het gebruik van een kernwapen tegen Nederland (zeer) waarschijnlijk vinden is stabiel gebleven. Uitvallen van vitale processen kent als enige een stijgende trend sinds november 2022 (van 25% naar 33%).

- Vijf procent van de inwoners van het noorden vindt het (zeer) onwaarschijnlijk dat de prijzen van levensmiddelen verder stijgen. Dit aandeel is hoger dan het aandeel in het oosten (1%).

Ernst van de gevolgen van de oorlog in Oekraïne (1)

Nederlanders kregen dezelfde lijst met zeventien mogelijke gevolgen van de situatie in Oekraïne voorgelegd met de vraag hoe ernstig ze deze gevolgen vinden. Onderstaande tabel laat het percentage Nederlanders zien dat deze gevolgen catastrofaal of zeer ernstig vindt, over de periode februari 2022 – juni 2023. De resultaten worden op de volgende pagina toegelicht, de toelichting bij de voetnoten staat op pagina 24.

De laatste kolom in de tabel geeft weer of er een significante ontwikkeling is tussen de meting van 3 mei en 22 juni.

- Betekent dat minder Nederlanders een gevolg als catastrofaal dan wel zeer ernstig zijn gaan zien.
- Betekent dat meer Nederlanders een gevolg als catastrofaal dan wel zeer ernstig zijn gaan zien.

Tabel 2. Hoe ernstig vind je onderstaande gevolgen? Percentage catastrofaal/zeer ernstig Basis: Alle Nederlanders n=884

	25 feb '22	11 mrt '22	5 apr '22	13 juni '22	26 jul '22	30 aug '22	7 okt '22	2 nov '22	6 dec '22	24 jan '23	2 mrt '23	3 mei '23	22 juni '23	Ontwikkeling 3 mei – 22 juni
Het gebruik van een kernwapen tegen Nederland ⁶								76%	73%	75%	75%	72%	71%	
Uitval van vitale processen	57%	65%	64%	57%	59%	61%	65%	66%	65%	64%	59%	62%	60%	
Het gebruik van een kernwapen in Oekraïne ⁶								54%	49%	52%	51%	49%	49%	
Toename in het aantal mensen dat in armoede leeft ⁵					41%	50%	50%	49%	46%	43%	40%	45%	41%	
Een incident met een nucleaire installatie in Oekraïne (bijvoorbeeld kerncentrale) ⁷		61%	54%	50%	46%	51%	55%	49%	46%	46%	44%	44%	46%	
Verder stijgende prijzen van levensmiddelen ¹		39%	39%	40%	43%	51%	48%	46%	43%	39%	38%	42%	39%	
Extra toestroom van vluchtelingen	21%	23%	29%	30%	37%	41%	36%	37%	36%	33%	35%	42%	38%	
Tekort aan levensmiddelen	34%	42%	39%	39%	43%	46%	48%	45%	43%	41%	37%	40%	37%	
Cyberaanvallen ³		40%	38%	35%	33%	35%	36%	39%	41%	36%	38%	40%	39%	
Verder stijgende gas- en energieprijzen ⁴	46%	48%	42%	44%	48%	56%	55%	48%	46%	39%	35%	39%	36%	
Toenemende maatschappelijke spanningen ⁵					36%	46%	44%	44%	41%	36%	38%	39%	36%	
Verder stijgend woningtekort ⁵					41%	49%	41%	40%	38%	35%	38%	39%	37%	
Tekort aan olie en olieproducten (bv. diesel) ⁶								37%	36%	32%	25%	32%	28%	
Tekort aan gas	47%	39%	39%	36%	41%	47%	43%	37%	38%	32%	27%	32%	30%	
Verder stijgende brandstofprijzen ²		39%	30%	41%	38%	43%	39%	37%	33%	29%	28%	32%	30%	
Gevolgen voor financiële beurzen en internationaal betalingsverkeer	26%	29%	26%	27%	25%	30%	33%	34%	29%	30%	26%	29%	27%	
Desinformatie en nepnieuws	24%	26%	27%	26%	28%	29%	27%	31%	29%	28%	28%	29%	32%	

Ernst van de gevolgen van de oorlog in Oekraïne (2)

Zeven op de tien Nederlanders (71%) zien de gevolgen van het gebruik van een kernwapen tegen Nederland als zeer ernstig dan wel catastrofaal. Dit is significant lager dan in de metingen van november '22 (76%), januari en maart '23 (beide 75%). Zes op de tien zien het uitvallen van vitale processen als zeer ernstig of catastrofaal (60%). Voor de overige gevolgen geldt dat minder dan de helft van de inwoners dit als zeer ernstig of catastrofaal beschouwen.

Ten opzichte van de meting in mei '23 zijn er geen verschuivingen in het aandeel inwoners die de gevolgen als zeer ernstig dan wel catastrofaal beschouwen. In vergelijking met november '22 zijn er wel een aantal dalingen zichtbaar. Een kleiner deel ziet het verder stijgen van brandstofprijzen (van 37% naar 30%), gas- en energieprijzen (van 48% naar 39%) en levensmiddelen (van 46% naar 42%) als zeer ernstig of catastrofaal (van 37% naar 30%). Een zelfde trend is zichtbaar bij een tekort aan olieproducten (van 37% naar 28%), tekort aan levensmiddelen (van 45% naar 37%), de gevolgen voor financiële beurzen en internationaal betalingsverkeer (van 34% naar 27%), uitval van vitale processen (van 66% naar 60%), het gebruik van kernwapens in Oekraïne (van 54% naar 49%), het gebruik van kernwapens in Nederland (van 76% naar 71%), toenemende maatschappelijke spanningen (van 44% naar 36%) en een toename in het aantal mensen dat in armoede leeft (van 49% naar 41%). Inwoners zijn geen enkel gevolg als meer ernstig of catastrofaal gaan zien ten opzichte van november '22.

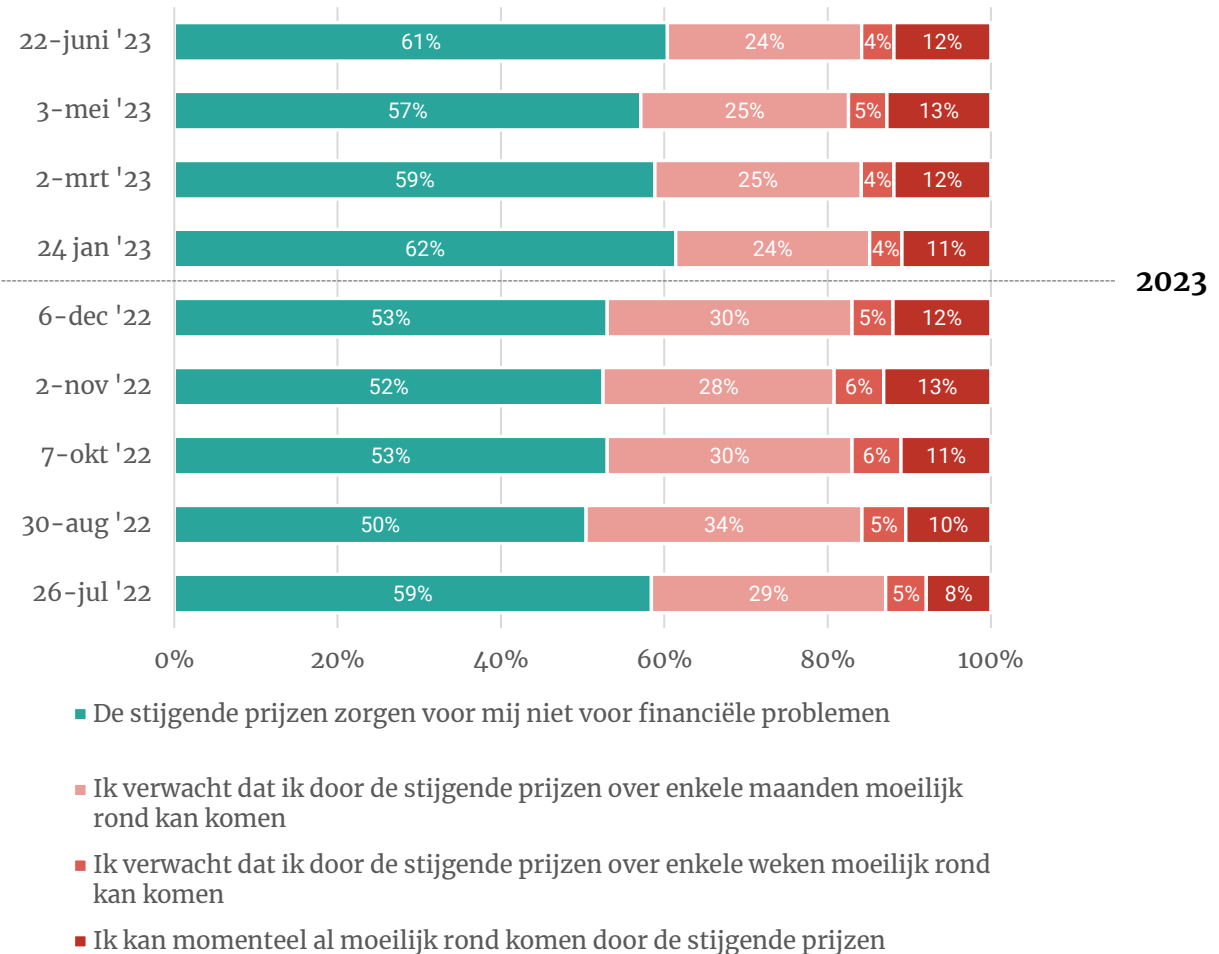
Financiële problemen

Zes op de tien inwoners (61%) geven aan dat de stijgende prijzen niet voor financiële problemen zorgen. Dit verschilt niet significant van de rest van de metingen in 2023. In vergelijking tot de metingen in 2022 ligt dit percentage wel significant hoger, wat een positieve ontwikkeling is.

Een kwart van de Nederlanders (24%) verwacht dat ze over enkele maanden moeilijk rond kunnen komen. Dit percentage is in alle metingen van 2023 stabiel. Gedurende de metingen van 2022 lag het percentage dat verwacht over enkele maanden moeilijk rond te komen significant hoger (rond de 30%).

Vier procent verwacht over enkele weken moeilijk rond te kunnen komen en twaalf procent kan momenteel al moeilijk rond komen. Alleen in de meting van juli 2022 kon een significant kleiner deel momenteel moeilijk rondkomen (8%). In de rest van de metingen zijn de uitkomsten vergelijkbaar met juni 2023.

Figuur 3. De oorlog in Oekraïne heeft de stijgende prijzen in Nederland verergerd, Dit kan leiden tot financiële problemen bij Nederlanders. Welke van de onderstaande omstandigheden geeft het beste jouw huidige situatie weer? ⁸ Basis: Alle Nederlanders n=884

Toekomst oorlog in Oekraïne

In de periode augustus – november 2022 vroegen wij aan inwoners of wat hun verwachting was over het verdere verloop van de oorlog in Oekraïne. Tijdens de peiling van 21 juni 2023 is deze vraag opnieuw gesteld.

Een ruime meerderheid (84%) denkt dat de oorlog nog langere tijd zal voortduren. Slechts zes procent denkt dat de oorlog binnen enkele maanden zal eindigen.

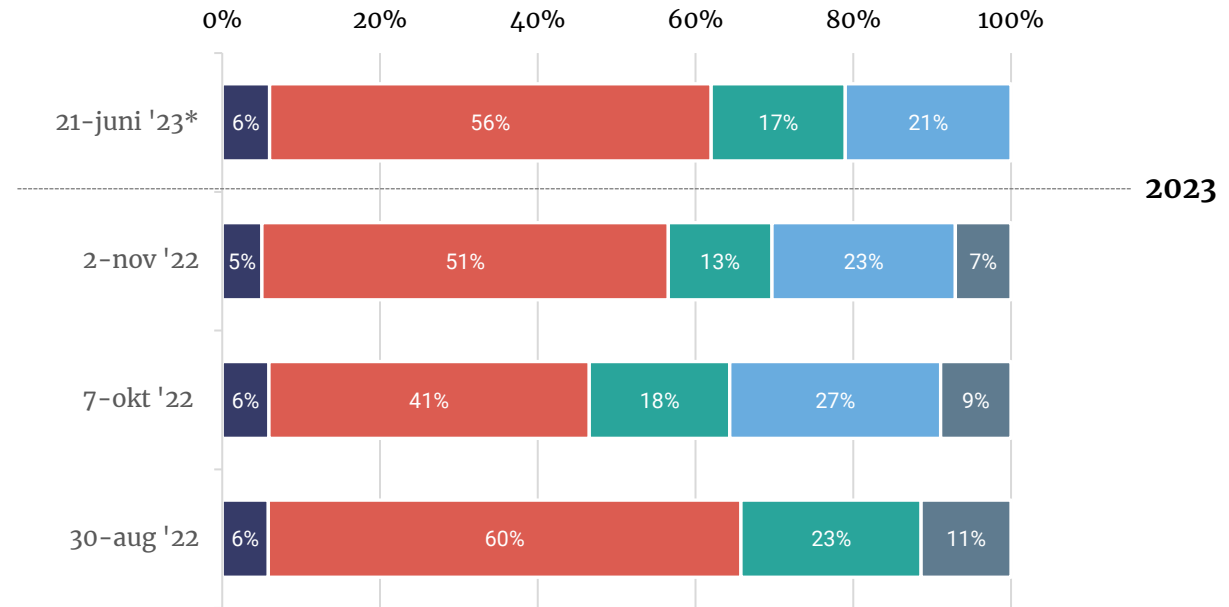
De meeste Nederlanders hebben de verwachting dat de oorlog lang zal duren in combinatie met veel militair geweld (77%). Iets meer dan de helft denkt dat er veel militair geweld in Oekraïne blijft (56%). Een vijfde van de Nederlanders denkt dat er ook veel militair geweld buiten Oekraïne zal zijn (21%).

Ongeveer een op de zes (17%) denkt dat de oorlog nog langere tijd zal voortduren, maar met minder geweld in Oekraïne.

Deze uitkomsten zijn vergelijkbaar aan de vorige meting.

In de drie grote steden (26%) en het noorden (23%) verwacht een significant groter deel, in vergelijking tot inwoners van het oosten (11%) dat de oorlog nog langere tijd zal voortduren, met minder militair geweld in Oekraïne.

Figuur 4. De oorlog in Oekraïne is ruim een anderhalf jaar geleden gestart. Wat is jouw verwachting voor het verdere verloop?⁹ Basis: Alle Nederlanders n=884

- Ik verwacht dat de oorlog binnen enkele maanden tot een einde komt
- Ik verwacht dat de oorlog nog langere tijd zal voortduren, met veel militair geweld in Oekraïne
- Ik verwacht dat de oorlog nog langere tijd zal voortduren, met minder militair geweld in Oekraïne
- Ik verwacht dat de oorlog nog langere tijd zal voortduren, met veel militair geweld; niet alleen in Oekraïne, maar ook daarbuiten
- Ik weet het niet

* Tijdens de meting van 21 juni is de categorie 'weet niet' weggefallen, hierdoor is een goede één op één vergelijking met de andere peildata niet mogelijk.

Bekendheid met sancties

Tijdens de meting van 22 juni '23 stelden wij voor het eerst de vraag of inwoners momenteel bekend zijn met de sancties die tegen Rusland zijn ingesteld vanwege de oorlog en of ze weten wat het doel van de sancties is.

Vier op de tien geven aan te weten welke sancties op dit moment zijn ingesteld (42%) en weten wat de gevolgen voor Nederland zijn (44%). Bijna zeven op de tien geven aan te weten wat het doel van de sancties is (69%).

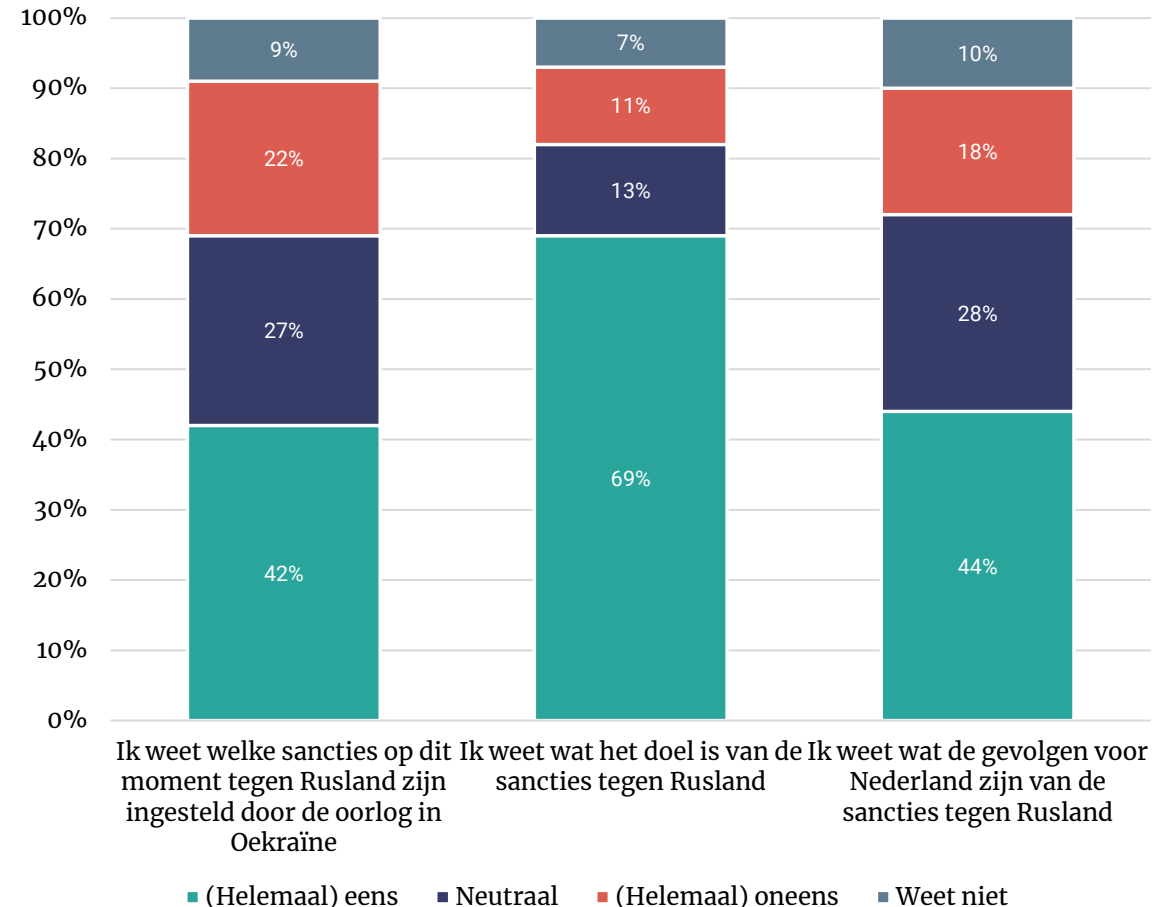
Drie op de tien (31%) weten niet (samenvoeging van (helemaal) mee oneens en 'weet niet') welke sancties er op dit moment tegen Rusland zijn.

Bijna drie op de tien (28%: samenvoeging van (helemaal) mee oneens en weet niet) weten niet wat de gevolgen van de sancties tegen Rusland voor Nederland.

Achttien procent geeft aan niet te weten wat het doel is van de sancties (een samenvoeging van (helemaal) oneens en weet niet).

Triekwart van de inwoners van het oosten geven aan te weten wat het doel van de sancties tegen Rusland is. (76%), aanzienlijk hoger dan het aandeel in het zuiden (63%).

Figuur 5. In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen? Basis: Alle Nederlanders n=884

Sancties tegen Rusland (1)

Nederlanders kregen enkele stellingen met betrekking tot de sancties tegen Rusland voorgelegd met de vraag in hoeverre ze het hier (helemaal) mee eens of (helemaal) mee oneens zijn. Onderstaande tabel laat het percentage Nederlanders zien dat (helemaal) eens is met de stellingen, over de periode juni 2022 – juni 2023. De resultaten worden op de volgende pagina toegelicht, de toelichting bij de voetnoot staat op pagina 24.

De laatste kolom in de tabel geeft weer of er een significante ontwikkeling is tussen de meting van 3 mei – 22 juni.

- Betekent dat meer Nederlanders het (helemaal) eens zijn met de stelling.
- Betekent dat minder Nederlanders het (helemaal) eens zijn met de stelling.

Tabel 3. In welke mate ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen? Percentage (helemaal) mee eens; Basis: Alle Nederlanders n=884

	13 juni '22	26 jul '22	30 aug '22	7 okt '22	2 nov '22	6 dec '22	24 jan '23	2 mrt '23	3 mei '23	22 juni '23	Ontwikkeling 3 mei – 22 juni
Ik vind het goed dat er sancties tegen Rusland zijn opgelegd, ook al leidt dat tot stijgende prijzen van brandstoffen en levensmiddelen	74%	74%	68%	72%	72%	70%	73%	74%	68%	71%	
Ik vind dat de sancties tegen Rusland nog strenger mogen, ook al leidt dat tot stijgende prijzen van brandstoffen en levensmiddelen	54%	53%	44%	51%	52%	50%	53%	55%	50%	53%	
Ik zie bij de mensen om mij heen dat de steun voor de sancties tegen Rusland afneemt. ¹⁰	23%	21%	24%	26%	25%	24%	21%	19%	21%	14%	

Sancties tegen Rusland (2)

Zeven op de tien Nederlanders (71%) vinden het goed dat er sancties tegen Rusland zijn opgelegd, ook al leidt dat tot stijgende prijzen van brandstoffen en levensmiddelen. De helft (53%) vindt dat de sancties tegen Rusland nog strenger mogen, ook als dit leidt tot stijgende prijzen van brandstoffen en levensmiddelen. Dit komt overeen met de voorgaande metingen. In augustus 2022 vond een lager percentage (44%) dat de sancties tegen Rusland strenger mochten.

Veertien procent geeft aan dat ze bij mensen om hen heen zien dat de steun voor de sancties tegen Rusland afneemt. Deze vraagstelling is bij deze meting aangepast. In voorgaande metingen was de stelling:

“De oorlog in Oekraïne en de daarop volgende sancties tegen Rusland leiden tot stijgende prijzen van brandstoffen en levensmiddelen. Ik zie bij de mensen om mij heen dat hierdoor de steun voor de sancties tegen Rusland afneemt”.

In de peiling van juni 2023 wordt het negatieve gevolg niet meer als feit in de stelling zelf benoemd. Dit kan een verklaring zijn voor de daling in het percentage in vergelijking tot de vorige meting (21%).

- In het oosten vinden bijna zeven op de tien inwoners het goed dat er sancties tegen Rusland zijn opgelegd, ook als leidt dat tot stijgende prijzen van brandstoffen en levensmiddelen (77%). In het zuiden delen beduidend minder inwoners deze mening (62%).

Toelichting waarom men de steun voor sancties ziet afnemen

Aan inwoners die aangaven dat zij de steun voor de sancties tegen Rusland zien afnemen, vroegen wij of zij toe konden lichten waardoor ze dit zagen. Hieruit kwamen verschillende antwoorden naar voren, zoals dat het te lang duurt, dat het te duur is en dat het ten koste gaat van Nederlanders. Hieronder een greep uit de antwoorden:

“De sancties hebben in veel gevallen niet het verwachte desastreuze resultaat voor Rusland opgeleverd. Meer mensen komen tot de conclusie dat er meer gaande is dan alleen Rusland dat Oekraïne binnen is gevallen. Oekraïne blijkt dan toch niet het onschuldige slachtoffer te zijn. Steeds meer mensen hoor ik over vredesonderhandelingen, omdat deze oorlog veel te veel levens kost.”

“Het duurt te lang en de effecten zijn niet zichtbaar”

“Omdat de gewone burger daar de rekening voor betaald in welke vorm dan ook.”

“Het kost ons teveel geld”

“Het gaat ten koste van eigen inwoners”

“Omdat de gevolgen voor de Nederlanders te groot zijn en het veel mensen eigenlijk niks interesseert wat er tussen Rusland en Oekraïne speelt”

“Omdat het zinloos is. Dit is geen oorlog tussen de bewoners uit Nederland en Rusland. Dit is een oorlog tussen Rusland en de Navo en Amerika”

“Omdat het geen zoden aan de dijk zet en men ziet ook dat ze alleen maar wapens willen en geen hulp/zorg voor de slachtoffers en deze op te vangen in eigen veilige regio's in de Oekraïne. Er zijn maar bepaalde regio's in strijd en verder is Oekraïne gewoon veilig om te wonen dus waarom al die opvang elders?”

Wapenlevering

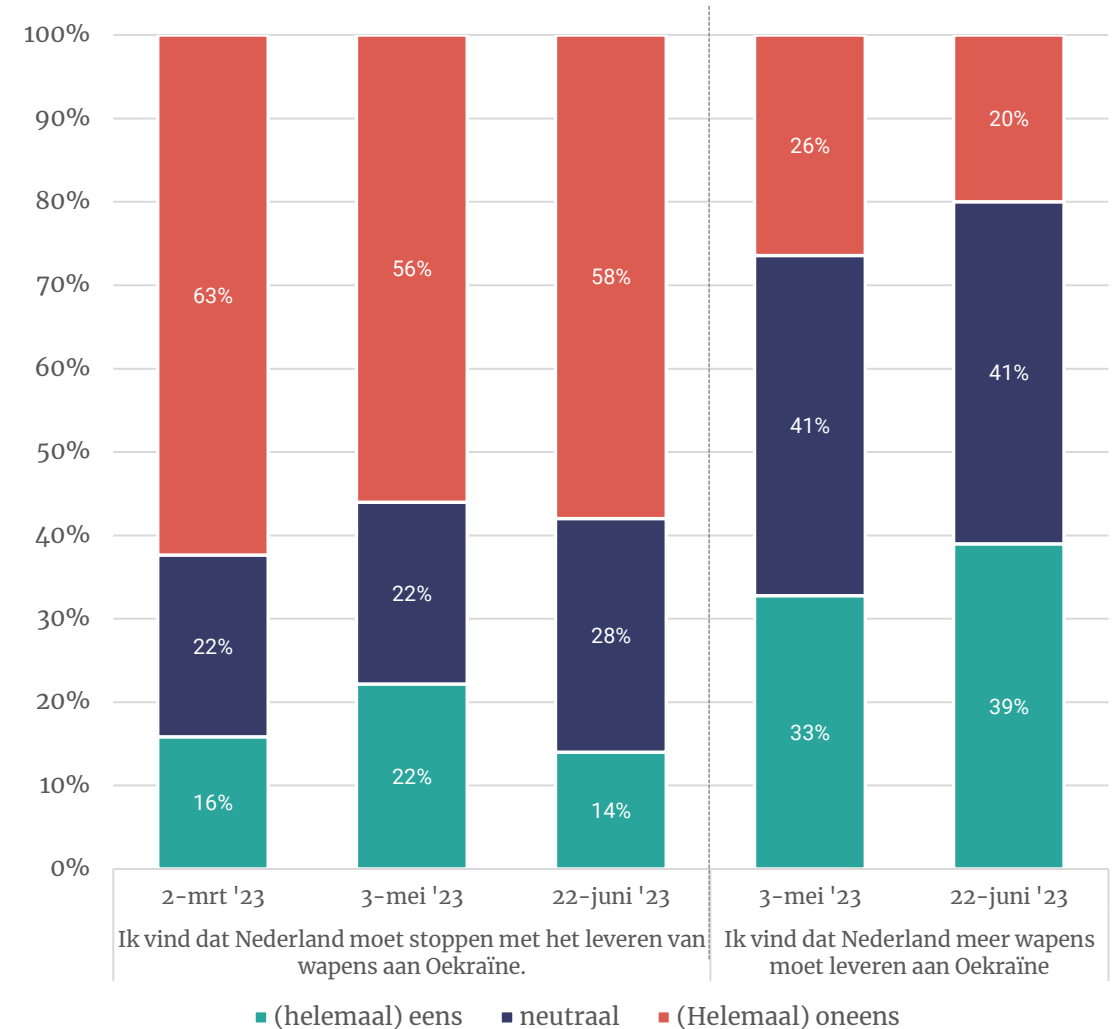
Nederland levert momenteel wapens aan Oekraïne. Aan inwoners vroegen wij of Nederland helemaal moet stoppen met het leveren van wapens aan Oekraïne. Een op de zeven is het hier (helemaal) mee eens (14%). Dit is een daling ten opzichte van de vorige meting (22%), maar gelijk aan de meting van 2 maart '23 (16%). Bijna zes op de tien is het echter (helemaal) oneens met de stelling (58%). Dit ligt tussen de meting van 2 maart '23 (63%) en 3 mei '23 (56%) in.

Over de vraag of Nederland meer wapens aan Oekraïne moet leveren, zijn inwoners verdeeld. Vier op de tien zijn het hier (helemaal) mee eens (39%), terwijl een op de vijf het hier (helemaal) niet mee eens is (20%). Dit is een verandering ten opzichte van de vorige meting; toen vond 33 procent dat Nederland meer wapens moest leveren en was 26 procent het hier (helemaal) mee oneens. De steun voor het leveren van meer wapens is toegenomen.

Verdieping

Een op de vijf inwoners die momenteel moeilijk rond kunnen komen (19%) of verwachten dat ze over enkele maanden (19%) of weken (25%) moeilijk rond zullen komen, vindt dat Nederland moet stoppen met het leveren van wapens aan Oekraïne. Onder inwoners die *geen* financiële problemen ervaren als gevolg van de stijgende prijzen, ligt het draagvlak voor het leveren van wapens aanzienlijk hoger: van hen vindt van een op de tien (10%) dat Nederland moet stoppen met het leveren van wapens, twee op de drie is het hier (helemaal) mee oneens (64%).

Figuur 6. In hoeverre ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen?
Basis: Alle Nederlanders n=884

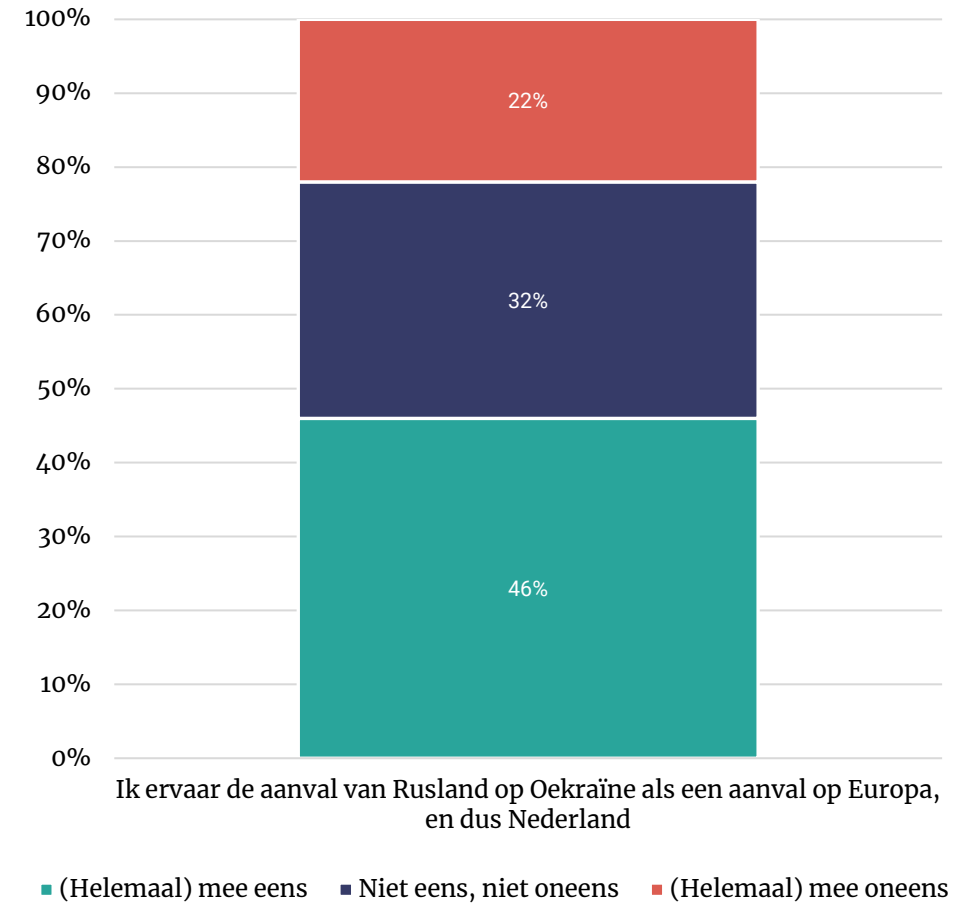

Is een aanval op Oekraïne een aanval op Europa?

46 procent van de inwoners geeft aan dat ze de aanval van Rusland op Oekraïne als een aanval op Europa ervaren, en dus Nederland. Dit blijkt uit de huidige peiling, waar we deze vraag voor het eerst aan inwoners voorlegden.

Een op de vijf (22%) geeft aan dat ze de aanval van Rusland op Oekraïne niet als een aanval op Europa en dus Nederland ervaren, 32 procent is het er niet mee eens, maar ook niet mee oneens.

Figuur 7. In hoeverre ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen?
Basis: Alle Nederlanders n=884

Ondernomen acties

Sinds de peiling van 6 december 2022 vragen wij aan inwoners of de situatie in Oekraïne ertoe heeft geleid dat ze iets hebben ondernomen.

De top drie van meest ondernomen acties is sinds het begin ongewijzigd: Nederlanders proberen thuis minder gas (60%) en stroom (52%) te verbruiken en doneren geld aan een doel in of voor Oekraïne (30%).

Het aandeel inwoners dat minder gas of stroom verbruikt, kent sinds de meting van 2 maart '23 een significante daling (van 72% naar 60%). De stijgende temperatuur is hier een mogelijke verklaring.

Tegenover deze daling staat een stijging in het aandeel inwoners dat geen actie heeft ondernomen naar aanleiding van de situatie in Oekraïne. Hoewel de ontwikkeling tussen 3 mei '23 en 22 juni '23 niet significant is (van 20% naar 22%), past dit wel in de stijging die te zien is sinds 2 maart '23 (15%).

Voor een overzicht van alle ondernomen acties over de periode 6 december 2022 – 22 juni 2023 zie de bijlage.

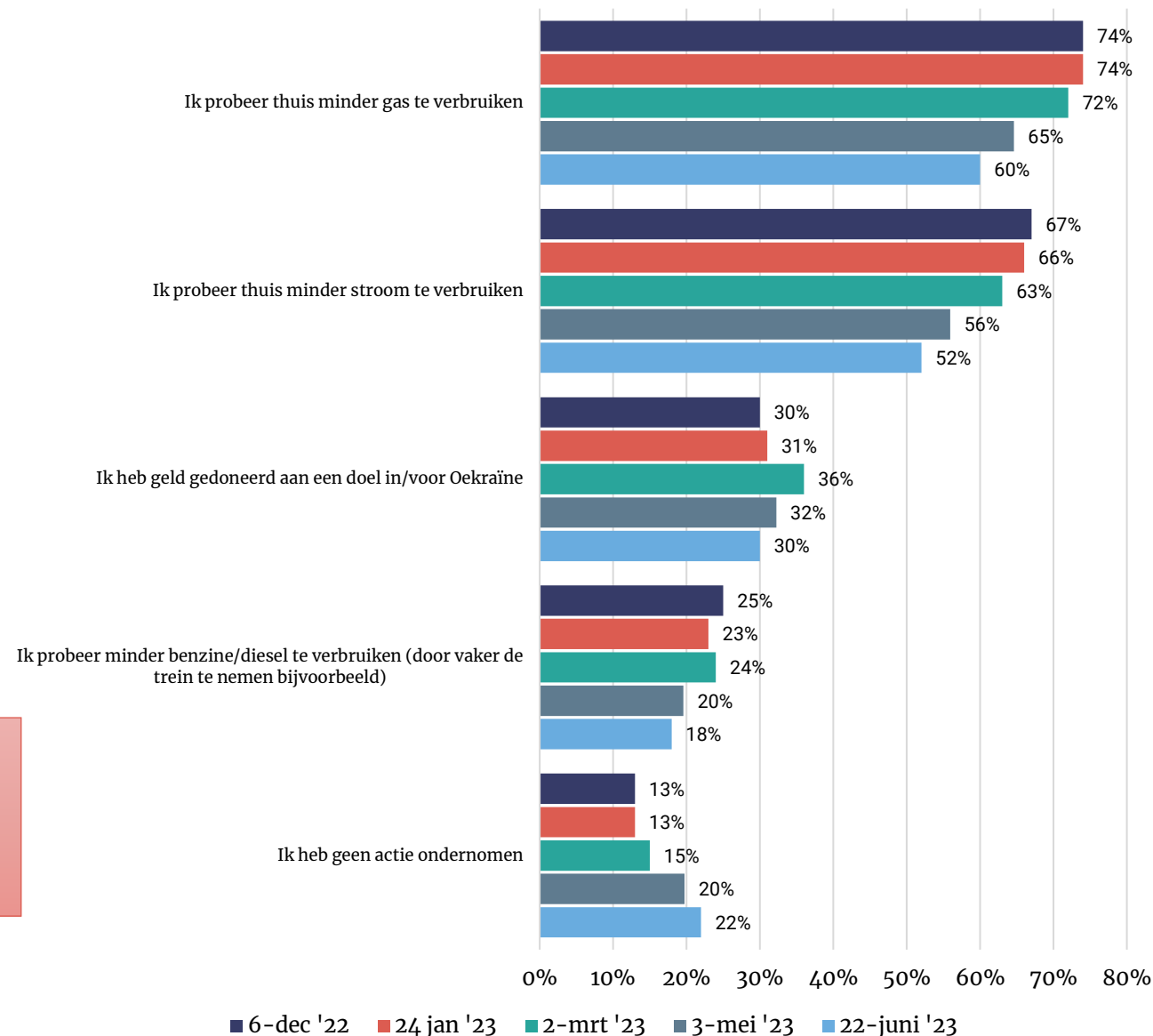
- Bijna vier op de tien inwoners van het noorden (37%) en een op de drie inwoners van het oosten (34%) hebben geld gedoneerd aan een doel in of voor Oekraïne. Dit is significant hoger dan het aandeel in het zuiden dat dit heeft gedaan (21%).
- Twee derde van de inwoners van het oosten probeert om thuis minder gas te verbruiken (66%), aanzienlijk hoger dan het aandeel in het zuiden (50%).
- Drie op de tien inwoners van het zuiden geven aan dat zij geen actie hebben ondernomen (30%). In het oosten ligt dit beduidend lager (17%).

Flitspeiling Oekraïne – 21/22 juni 2023

Figuur 8. Heeft de situatie in Oekraïne ertoe geleid dat je iets hebt ondernomen?

Basis: Alle Nederlanders, n=884 meerdere antwoorden mogelijk, top vier antwoorden + geen actie ondernomen getoond

Informatievoorziening (1)

Nederlanders kregen enkele stellingen voorgelegd met betrekking tot de informatievoorziening omtrent de situatie in Oekraïne. Onderstaande tabel laat het percentage Nederlanders zien dat het (helemaal) eens is met deze stellingen, over de periode februari 2022 – juni 2023. De resultaten worden op de volgende pagina toegelicht, de toelichting op de voetnoten staat op pagina 24.

De laatste kolom in de tabel geeft weer of er een significante ontwikkeling is tussen de meting van 3 mei 2023 – 22 juni 2023.

- △ Betekent dat meer Nederlanders het (helemaal) eens zijn met de stelling. Een groene kleur betekent een positieve ontwikkeling, terwijl rood een negatieve ontwikkeling is.
- ▽ Betekent dat minder Nederlanders het (helemaal) eens zijn met de stelling. Een groene kleur betekent een positieve ontwikkeling, terwijl rood een negatieve ontwikkeling is.

Tabel 4. In welke mate ben je het eens of oneens met onderstaande stellingen over de informatievoorziening rondom de situatie in Oekraïne?
% (helemaal) mee eens Basis: Alle Nederlanders n=884

	25 feb '22	11 mrt '22	5 apr '22	13 juni '22	26 jul '22	30 aug '22	7 okt '22	2 nov '22	6 dec '22	24 jan '23	2 mrt '23	3 mei '23	22 juni '23	Ontwikkeling 3 mei – 22 juni
Vanwege de oorlog in Oekraïne vind ik de manier waarop de Nederlandse overheid zich opstelt tegenover Rusland begrijpelijk. ¹²					60%	58%	67%	62%	65%	67%	68%	62%	63%	
Ik heb behoefte aan meer informatie van de Rijksoverheid over de mogelijke gevolgen voor Nederland van de oorlog in Oekraïne. ¹²	53%	44%	40%	37%	49%	51%	44%	45%	46%	44%	44%	46%	45%	
Ik kan vanuit de informatie die ik krijg en zoek over de situatie in Oekraïne een goed beeld vormen van deze situatie.	53%	61%	58%	52%	44%	43%	51%	46%	42%	44%	43%	40%	33%	▽
Er is zo veel tegenstrijdige informatie over de oorlog in Oekraïne dat ik niet meer weet welke informatie ik moet geloven.	21%	20%	22%	22%	29%	28%	23%	26%	27%	28%	25%	30%	31%	
Het is voor mij duidelijk wat de Rijksoverheid doet om de gevolgen van de oorlog in Oekraïne in Nederland te beperken (bv. op het gebied van veiligheid, economische zekerheden, leveringszekerheid van gas).					25%	22%	39%	31%	28%	32%	30%	28%	24%	▽
De informatie over hoe ik me kan voorbereiden op mogelijke noodsituaties helpt mij om goed voorbereid te zijn.									33%	36%	34%	22%	20%	
De informatie vanuit de Rijksoverheid informeert mij voldoende over de mogelijke lange termijn effecten van de oorlog in Oekraïne op de verhoudingen in de wereld. ¹¹					19%	20%	19%	18%	16%	20%	17%	17%	15%	

Informatievoorziening (2)

Bijna twee op de drie inwoners begrijpen de houding van de Nederlandse overheid tegen Rusland (63%). Daarnaast heeft 45 procent behoefte aan meer informatie van de Rijksoverheid over de mogelijke gevolgen van de oorlog voor Nederland. Een op de drie kan zich door de informatie die ze krijgen een goed beeld vormen over de situatie in Oekraïne.

Er zijn een paar ontwikkelingen te benoemen. Ten opzichte van de vorige meting (40%), geven minder inwoners aan dat zij zich door de informatie die ze krijgen en zelf opzoeken een goed beeld kunnen vormen van de situatie in Oekraïne (33%). De trend op deze stelling is er een van daling sinds 7 oktober '22 (51%). Daarnaast geeft een kwart van de inwoners aan dat het voor hen duidelijk is wat de Rijksoverheid doet om de gevolgen van de oorlog in Oekraïne in Nederland te beperken. Dit was al gedaald over de periode 7 oktober '22 (39%) tot 3 mei '23 (28%) en daalt tijdens de huidige peiling nog verder (24%).

Hoewel er tussen 3 mei '23 (22%) en 22 juni '23 (20%) geen significante daling te zien is in het aandeel dat vindt dat de informatie over hoe men zich voor kan bereiden op mogelijke noodsituaties hen ook daadwerkelijk helpt om goed voorbereid te zijn, is er over de periode 24 jan. '23 (36%) tot 22 juni '23 (20%) wel een dalende lijn zichtbaar.

- 42 procent van de inwoners van de drie grote steden vinden niet dat er veel tegenstrijdige informatie over de situatie in Oekraïne is. In het zuiden van Nederland delen minder inwoners die mening (24%) en is men dus negatiever over de hoeveelheid tegenstrijdige informatie.
- Drie op de tien inwoners van het oosten vinden het duidelijk wat de Rijksoverheid doet om de gevolgen van de oorlog in Oekraïne in Nederland te beperken (30%), aanzienlijk hoger dan het aandeel in het westen (15%).

Toelichting begrip houding overheid

Aan inwoners vroegen wij of ze toe konden lichten waarom ze wel of geen begrip hadden voor de houding van de overheid. Inwoners die wel begrip hebben, noemen met name dat er grenzen gesteld moeten worden en het belangrijk is dat de overheid één signaal afgeeft met andere Europese landen. Er zijn drie soorten argumenten te onderscheiden onder inwoners die **geen** begrip hebben voor de houding van de overheid. Zo vindt de een dat Rusland puur reageert op de uitbreiding van het westen en de sancties tegen Rusland dus olie op het vuur gooien, daarnaast vinden anderen dat Nederland maar achter Europa aan gaat en niet zijn eigen standpunten inneemt. Tot slot noemen anderen dat ze geen begrip hebben voor de houding, omdat ze vinden dat de overheid nog strengen op moet treden. Hieronder een greep uit de antwoorden:

“aanval op vrijheid en democratie. moet beschermd worden”

“Als de oorlog de EU binnenkomt, zijn we veel meer geld kwijt aan de oorlog dan nu. Beter beperkt houden tot Oekraïne en steun geven vanuit wat we kunnen missen zonder onze eigen economie te ontwrichten dan weigeren en later wellicht de oorlog ingezogen worden met alle gevolgen (niet alleen financieel) van dien.”

“Er moet een punt gemaakt worden, maar ook een gebalanceerde afweging in de gevolgen die dat heeft.”

“Nederland werkt hierin samen met de andere EU landen. Dat dit gezamenlijke beleid gevolgd wordt vind ik begrijpelijk.”

“omdat de gevolgen voor Nederland en Europa vanwege de oorlog die Rusland voert desastreus kunnen zijn”

“Omdat Rusland een soeverein land is binnengevallen en zich als een agressor gedraagt, verder de opstelling van Rusland in de MH17 catastrofe”

“We moeten de buitengrenzen van Europa en de waarde en normen beschermen.”

“Wij mogen in het vrije westen wandaden, zoals die van Rusland, niet accepteren.”

“De werkelijke reden van de te betreuren inval is de prowesterse koers die Oekraïne is ingeslagen. Hiertoe geholpen door westerse leiders onder applaus van Nederland, bijv. associatieverdrag etc. De crisis van nu is destijds al voorzien, dus de heftige reactie naar Rusland dient nagenoeg geen deugdelijk doel en heeft louter negatieve economische effecten voor onszelf tot gevolg. Wapens sturen betekent onszelf meer in de nesten werken, olie op het vuur.”

“Nederland heeft er niets mee te maken, is weer achter de grote landen aan het huppelen en probeert weer het braafste jongetje van de klas in de EU te zijn. Daarbij gaat het allemaal ten koste van de Nederlanders zelf”

“Slappe bedoening, men moet zich als overheid strenger opstellen, zodat maatregelen effect hebben”

“We blijven handel voeren met Rusland. We moeten indien mogelijk een volledige boycot uit roepen tegen alle staten die Rusland steunen”

“Zijn onze zaken niet en is een gevolg van het NAVO optreden.”

“Nederland is zeer eenzijdig in haar visie...Oekraïne ondrukt de Donbas al jaren....dit heb ik uit de eerste hand....Nederland moet weer rechtertje spelen....onthoudt Van Baalen en Verhofstad”

Bekendheid websites

In hoeverre zijn Nederlanders bekend met verschillende websites die informatie bieden over hoe men zich kan voorbereiden op mogelijke noodsituaties? Onderstaande tabel laat het percentage Nederlanders zien dat heel erg of een beetje bekend is met deze websites over de periode december 2022 – juni 2023.

De laatste kolom in de tabel geeft weer of er een significante ontwikkeling is tussen de meting van 3 mei 2023 en die van 22 juni 2023.

- Betekent dat meer Nederlanders heel erg tot een beetje bekend zijn met de website.
- Betekent dat minder Nederlanders heel erg tot een beetje bekend zijn met de website.

Ruim zes op de tien Nederlanders zijn heel erg tot een beetje bekend met de website van de Rijksoverheid (63%). Dit is gedaald ten opzichte van de voorgaande metingen. Een bijna even grote groep (61%) is een beetje tot heel erg bekend met de website van de gemeente. Ook dit is gedaald ten opzichte van de voorgaande metingen. De website van de veiligheidsregio is minder bekend: 14 procent is hier een beetje tot heel erg bekend mee, onveranderd sinds 6 december '22 (15%).

Inwoners zijn in mindere mate bekend met de websites Crisis.nl (10%) en Denkvooruit.nl (4%). Dit is gelijk aan de meting van 2 maart, maar beide zijn gestegen ten opzichte van 24 januari '23 (resp. 7% en 2%).

Tabel 5. Verschillende websites bieden informatie over hoe u zich kunt voorbereiden op mogelijke noodsituaties. In hoeverre ben je bekend met de volgende websites? % Een beetje/heel erg bekend
Basis: Alle Nederlanders n=884

	6 dec '22	24 jan '23	2 mrt '23	3 mei '23	22 juni '23	Ontwikkeling 3 mei – 22 juni
Rijksoverheid.nl	71%	75%	77%	71%	63%	
De website van mijn gemeente	68%	74%	73%	68%	61%	
De website van mijn veiligheidsregio	15%	15%	15%	17%	14%	
Crisis.nl	10%	7%	8%	10%	10%	
Denkvooruit.nl	3%	2%	4%	4%	4%	

Missen van informatie?

Tot slot vroegen we over welke onderwerpen waar mensen zich zorgen over maken, ze nog informatie missen. Hier komen verschillende antwoorden naar voren. Zo is de oorlog in Oekraïne nooit ver weg, maar worden er ook andere problemen aangehaald. Enkele voorbeelden hiervan zijn geweld in Nederland, tekorten in personeel en klimaatproblematiek. Daarnaast willen sommige inwoners ook meer helderheid over het beleid van de overheid. Tot slot zijn er ook respondenten die aangeven dat ze geen informatie missen.

Hieronder een greep uit de antwoorden van respondenten:

“Geen, alles kan opgezocht worden”

“Hoe voor te bereiden om een mogelijke escalatie.”

“Het geweld in Nederland. We lijken in neerwaartse spiraal te zitten. Zonder dat er wat aan gedaan wordt. Hoe kun je je kinderen veilig opvoeden als geweld aan orde van de dag is.”

“De russen geven andere informatie dan Oekraïne en ook vanuit officiële organisaties in Nederland is er nogal eens twijfel wat wel of niet klopt, of kan men een en ander niet altijd controleren. Hierdoor weet ik niet altijd welke informatie ik mis.”

“Zorgen maaltijd me over de toename van het aantal verwarde personen die blijkbaar moeilijk te behandelen zijn en dan op straat lopen.”

“Niet zozeer één onderwerp, maar een idee/visie over de toekomst van Nederland (zorg, onderwijs, boeren, economie, arm vs rijk, natuur, etc).”

“Over de klimaatverandering en wat er feitelijk gebeurt om die nu en op de lange termijn tegen te gaan”

“Over gebruik van kernwapens.”

“Verharding en toenemende ontevredenheid van bevolking agv de steeds grotere dreigingen van zaken waar mensen geen invloed meer op hebben”

“wat de overheid kan doen om onterechte prijsstijgingen tegen te houden.”

“Wat de overheid doet of kan doen om schade te beperken indien nutsvoorzieningen worden gehackt.”

“Vooral (langere termijn) visie als ook wat de sancties inhouden en wat het gevolg ervan is voor de NL samenleving. Maar vooral dus visie”

Bijlage 1: Overzicht peilmomenten

2022

- Peiling 1: 24 februari – 25 februari
- Peiling 2: 10 maart – 11 maart
- Peiling 3: 4 april – 5 april
- Peiling 4: 9 juni – 13 juni
- Peiling 5: 25 juli – 26 juli
- Peiling 6: 29 augustus – 30 augustus
- Peiling 7: 6 oktober – 7 oktober
- Peiling 8: 1 november – 2 november
- Peiling 9: 5 december – 6 december

2023

- Peiling 10: 23 januari – 24 januari
- Peiling 11: 1 maart – 2 maart
- Peiling 12: 2 mei – 3 mei
- Peiling 13: 21 juni – 22 juni

Bijlage 2: Toelichting voetnoten (1)

1. Tijdens de tweede meting van 10 maart is het gevolg *'stijgende prijzen van levensmiddelen'* toegevoegd. Tijdens de vierde meting van 9 juni is hier *'verder stijgende prijzen van levensmiddelen'* van gemaakt.
2. Tijdens de tweede meting van 10 maart is het gevolg *'stijgende benzineprijzen'* toegevoegd. Tijdens de vierde meting van 9 juni is hier *'verder stijgende brandstofprijzen'* van gemaakt.
3. Tijdens de tweede meting van 10 maart is het gevolg *'cyberaanvallen'* toegevoegd.
4. Tijdens de tweede meting van 10 maart is het gevolg *'stijgende gasprijzen'* gewijzigd tot *'stijgende gas- en energieprijzen'*. Tijdens de vierde meting van 9 juni is hier *'verder'* nog aan toegevoegd.
5. Tijdens de vijfde meting van 26 juli zijn de gevolgen *'toenemende maatschappelijke spanningen'*, *'verder stijgend woningtekort'* en *'toename in het aantal mensen dat in armoede leeft'* toegevoegd.
6. Tijdens de achtste meting van 2 november zijn de gevolgen *'tekort aan olie en olieproducenten (bijvoorbeeld diesel)'*, *'het gebruik van een kernwapen in Oekraïne'* en *'het gebruik van een kernwapen tegen Nederland'* toegevoegd.
7. Tijdens de achtste meting van 2 november is het gevolg *'nucleaire dreiging'* gewijzigd naar *'Een incident met een nucleaire installatie in Oekraïne (bijvoorbeeld kerncentrale)'*.

Bijlage 2: Toelichting voetnoten

8. De stellingen zijn ingeleid met: “De oorlog in Oekraïne heeft de stijgende prijzen in Nederland verergerd. Dit kan leiden tot financiële problemen bij Nederlanders.” Dit was een aanpassing ten opzichte van de inleiding in de meting van 30 augustus: “De situatie in Oekraïne zorgt voor stijgende prijzen en kan leiden tot financiële problemen bij Nederlanders.” Hierdoor is een volledig zuivere vergelijking tussen de metingen van 26 juli en 30 augustus en de huidige meting niet mogelijk.

9. Tijdens de meting van 30 augustus is voor het eerst gevraagd wat Nederlanders verwachten van het verdere verloop van de oorlog in Oekraïne. Tijdens de meting van 7 oktober is hier nog een antwoordoptie aan toegevoegd: “Ik verwacht dat de oorlog nog langere tijd zal voortduren, met veel militair geweld; niet alleen in Oekraïne, maar ook daarbuiten”. Door het toevoegen van deze antwoordmogelijkheid is een zuivere vergelijking van de uitkomst van deze metingen met de vorige meting van 30 augustus niet mogelijk. In de meting van juni ‘23 is de antwoordcategorie ‘weet het niet’ niet uitgevraagd.

10. De stelling “De oorlog in Oekraïne en de daarop volgende sancties tegen Rusland leiden tot stijgende prijzen van brandstoffen en levensmiddelen. Ik zie bij de mensen om mij heen dat hierdoor de steun voor de sancties tegen Rusland afneemt” is tijdens de meting van 22 juni aangepast naar “Ik zie bij de mensen om mij heen dat de steun voor sancties tegen Rusland afneemt”. Hierdoor is een één op één vergelijking tussen 3 mei en 22 juni niet mogelijk, de daling kan namelijk het geval zijn van een aangepaste vraagstelling.

11. Tijdens de vijfde meting van 26 jullie is de stelling ‘De informatie vanuit de Rijksoverheid informeert mij voldoende over de mogelijke lange termijn effecten van de oorlog in Oekraïne op de verhoudingen in de wereld’ voor het eerst uitgevraagd.

12. De stellingen ‘Vanwege de oorlog in Oekraïne vind ik de manier waarop de Nederlandse overheid zich opstelt tegenover Rusland begrijpelijk’ en ‘Het is voor mij duidelijk wat de Rijksoverheid doet om de gevolgen van de oorlog in Oekraïne in Nederland te beperken (bv. op het gebied van veiligheid, hoge energieprijzen, economische zekerheden, leveringszekerheid van gas)’ zijn voor het eerst uitgevraagd tijdens de vijfde meting van 26 juli. Daarnaast is tijdens de zevende meting op 7 oktober de bewoording van de stellingen gewijzigd; ‘de situatie in Oekraïne’ is vervangen door ‘de oorlog in Oekraïne’.

Bijlage Tabel 1-stelling 1

	Desinformatie en nepnieuws												
	24-feb '22	10-mrt '22	5-apr '22	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
(zeer) Waarschijnlijk	76%	75%	73%	76%	76%	71%	71%	77%	71%	72%	72%	73%	75%
Enigszins waarschijnlijk	15%	15%	15%	16%	17%	19%	19%	16%	19%	18%	18%	16%	15%
(zeer) Onwaarschijnlijk	6%	7%	7%	4%	3%	7%	7%	5%	7%	7%	6%	7%	6%
Weet ik niet/geen mening	3%	2%	4%	4%	4%	3%	3%	2%	3%	3%	3%	4%	4%

Bijlage Tabel 1-stelling 2

	Uitval van vitale processen												
	24-feb '22	10-mrt '22	5-apr '22	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
(zeer) Waarschijnlijk	17%	21%	23%	33%	22%	25%	28%	25%	27%	24%	31%	31%	33%
Enigszins waarschijnlijk	27%	31%	29%	30%	30%	29%	37%	28%	31%	31%	33%	33%	34%
(zeer) Onwaarschijnlijk	53%	46%	46%	33%	44%	42%	33%	45%	39%	43%	33%	33%	30%
Weet ik niet/geen mening	2%	2%	2%	3%	3%	4%	2%	2%	3%	2%	3%	4%	4%

Bijlage Tabel 1-stelling 3

	Extra toestroom van vluchtelingen												
	24-feb '22	10-mrt '22	5-apr '22	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
(zeer) Waarschijnlijk	83%	95%	95%	85%	88%	88%	88%	90%	84%	86%	85%	86%	84%
Enigszins waarschijnlijk	15%	3%	3%	11%	9%	9%	10%	8%	12%	12%	12%	10%	12%
(zeer) Onwaarschijnlijk	1%	1%	1%	2%	2%	2%	2%	1%	2%	1%	2%	2%	2%
Weet ik niet/geen mening	1%	1%	0%	2%	1%	1%	0%	0%	1%	1%	1%	2%	2%

Bijlage Tabel 1-stelling 4

	Gevolgen voor financiële beurzen en internationaal betalingsverkeer												
	24-feb '22	10-mrt '22	5-apr '22	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
(zeer) Waarschijnlijk	83%	83%	75%	66%	68%	69%	76%	74%	66%	67%	60%	58%	61%
Enigszins waarschijnlijk	12%	12%	17%	21%	20%	20%	15%	17%	23%	23%	26%	27%	24%
(zeer) Onwaarschijnlijk	3%	2%	4%	5%	6%	5%	4%	5%	7%	5%	8%	9%	8%
Weet ik niet/geen mening	3%	3%	3%	7%	6%	6%	4%	4%	4%	4%	6%	7%	7%

Bijlage Tabel 1-stelling 5

	Cyberaanvallen*											
	10-mrt '22	5-apr '22	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
(zeer) Waarschijnlijk	74%	70%	66%	61%	59%	64%	67%	66%	63%	67%	65%	67%
Enigszins waarschijnlijk	20%	21%	24%	27%	28%	25%	24%	25%	27%	22%	24%	21%
(zeer) Onwaarschijnlijk	3%	6%	6%	8%	8%	9%	6%	6%	7%	7%	7%	7%
Weet ik niet/geen mening	2%	3%	4%	5%	5%	2%	3%	3%	4%	3%	4%	4%

* Deze stelling is voor het eerst in de tweede meting (10 maart) uitgevraagd

Bijlage Tabel 1-stelling 6

	Een incident met een nucleaire installatie in Oekraïne (bv. een kerncentrale)*											
	10-mrt '22	5-apr '22	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
(zeer) Waarschijnlijk	47%	38%	34%	34%	47%	55%	51%	45%	44%	42%	39%	44%
Enigszins waarschijnlijk	37%	38%	36%	39%	32%	31%	34%	37%	38%	37%	41%	37%
(zeer) Onwaarschijnlijk	13%	22%	26%	24%	16%	13%	12%	14%	14%	17%	17%	14%
Weet ik niet/geen mening	2%	2%	4%	3%	5%	2%	3%	4%	5%	5%	4%	5%

* Deze stelling is voor het eerst in de tweede meting (10 maart) uitgevraagd. Tijdens de meting van 2 november is deze stelling gewijzigd van 'nucleaire dreiging' naar 'een incident met een nucleaire installatie in Oekraïne (bv. een kerncentrale)'.

Bijlage Tabel 1-stelling 7

	Toenemende maatschappelijke spanningen*								
	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
(zeer) Waarschijnlijk	72%	79%	79%	79%	72%	73%	73%	71%	70%
Enigszins waarschijnlijk	21%	14%	16%	16%	21%	20%	20%	22%	22%
(zeer) Onwaarschijnlijk	5%	5%	4%	4%	4%	6%	6%	5%	6%
Weet ik niet/geen mening	2%	1%	1%	1%	2%	1%	1%	2%	2%

* Deze stelling is voor het eerst in de 5de meting (26 juli) uitgevraagd

Bijlage Tabel 1-stelling 8

	Toename in het aantal mensen dat in armoede leeft*								
	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
(zeer) Waarschijnlijk	75%	84%	86%	82%	78%	74%	73%	72%	69%
Enigszins waarschijnlijk	18%	11%	11%	14%	17%	19%	18%	20%	21%
(zeer) Onwaarschijnlijk	4%	4%	2%	3%	4%	5%	6%	5%	8%
Weet ik niet/geen mening	2%	1%	1%	1%	1%	2%	2%	3%	2%

* Deze stelling is voor het eerst in de 5de meting (26 juli) uitgevraagd

Bijlage Tabel 1-stelling 9

	Verder stijgende brandstofprijzen*											
	10-mrt '22	5-apr '22	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
(zeer) Waarschijnlijk	96%	92%	91%	88%	89%	86%	87%	82%	78%	76%	81%	82%
Enigszins waarschijnlijk	2%	5%	7%	9%	8%	11%	10%	14%	18%	18%	14%	13%
(zeer) Onwaarschijnlijk	0%	1%	1%	1%	2%	2%	1%	2%	2%	4%	2%	3%
Weet ik niet/geen mening	2%	1%	2%	1%	1%	1%	1%	2%	1%	2%	3%	2%

* Deze stelling is voor het eerst uitgevraagd tijdens de tweede meting (10 maart). Tijdens de meting van 9 juni is het woord 'verder' toegevoegd aan de stellingen. In vierde meting (9 juni) is de formulering veranderd in brandstofprijzen (was: benzineprijzen).

Bijlage Tabel 1-stelling 10

	Verder stijgende gas- en energieprijzen*												
	24-feb '22	10-mrt '22	5-apr '22	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
(zeer) Waarschijnlijk	94%	97%	94%	91%	92%	93%	91%	89%	85%	79%	77%	79%	83%
Enigszins waarschijnlijk	4%	1%	4%	7%	7%	4%	7%	10%	12%	17%	18%	16%	13%
(zeer) Onwaarschijnlijk	0%	0%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	2%	3%	4%	3%	2%
Weet ik niet/geen mening	2%	2%	1%	2%	1%	2%	1%	1%	1%	1%	1%	2%	2%

* Tijdens de 2 meting (10 maart) is hier 'energie' aan toegevoegd. Tijdens de meting van 9 juni is het woord 'verder' toegevoegd aan de stelling.

Bijlage Tabel 1-stelling 11

	Verder stijgende prijzen van levensmiddelen*											
	10-mrt '22	5-apr '22	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
(zeer) Waarschijnlijk	93%	92%	87%	88%	90%	91%	91%	86%	83%	83%	82%	83%
Enigszins waarschijnlijk	4%	7%	10%	11%	6%	7%	8%	12%	14%	13%	14%	13%
(zeer) Onwaarschijnlijk	1%	1%	1%	1%	2%	1%	1%	1%	2%	3%	2%	3%
Weet ik niet/geen mening	2%	0%	2%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	2%	1%

*Dit gevolg is voor het eerst tijdens de tweede meting (10 maart uitgevraagd). Tijdens de meting van 9 juni is het woord 'verder' toegevoegd aan de stellingen.

Bijlage Tabel 1-stelling 12

	Verder stijgend woningtekort*								
	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
(zeer) Waarschijnlijk	69%	73%	63%	70%	70%	65%	69%	67%	71%
Enigszins waarschijnlijk	20%	17%	21%	16%	17%	20%	19%	20%	17%
(zeer) Onwaarschijnlijk	8%	8%	14%	11%	10%	12%	9%	10%	9%
Weet ik niet/geen mening	3%	2%	2%	3%	3%	3%	3%	3%	3%

* Deze stelling is voor het eerst in de 5de meting (26 juli) uitgevraagd

Bijlage Tabel 1-stelling 13

	Tekort aan gas												
	24-feb '22	10-mrt '22	5-apr '22	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
(zeer) Waarschijnlijk	75%	69%	71%	64%	74%	75%	75%	72%	65%	60%	52%	54%	52%
Enigszins waarschijnlijk	19%	23%	19%	24%	19%	17%	18%	20%	24%	27%	29%	28%	28%
(zeer) Onwaarschijnlijk	5%	7%	8%	10%	6%	5%	6%	8%	10%	12%	17%	15%	17%
Weet ik niet/geen mening	1%	1%	2%	2%	1%	2%	1%	1%	1%	2%	2%	3%	2%

Bijlage Tabel 1-stelling 14

	Tekort aan levensmiddelen												
	24-feb '22	10-mrt '22	5-apr '22	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
(zeer) Waarschijnlijk	31%	45%	54%	46%	49%	53%	53%	52%	46%	42%	42%	41%	38%
Enigszins waarschijnlijk	30%	34%	30%	34%	32%	29%	30%	32%	34%	34%	32%	35%	35%
(zeer) Onwaarschijnlijk	38%	20%	15%	18%	18%	15%	16%	15%	19%	22%	24%	23%	25%
Weet ik niet/geen mening	1%	1%	0%	2%	1%	2%	1%	1%	2%	1%	2%	2%	2%

Bijlage Tabel 1-stelling 15

	Tekort aan olie en olieproducten (bijvoorbeeld diesel)*					
	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
(zeer) Waarschijnlijk	76%	61%	56%	53%	55%	49%
Enigszins waarschijnlijk	17%	26%	30%	30%	26%	30%
(zeer) Onwaarschijnlijk	5%	10%	11%	15%	15%	16%
Weet ik niet/geen mening	2%	2%	3%	3%	4%	4%

* Deze stelling is voor het eerst in de 8ste meting (2 nov) uitgevraagd

Bijlage Tabel 1-stelling 16

	Het gebruik van een kernwapen in Oekraïne*					
	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
(zeer) Waarschijnlijk	37%	31%	31%	30%	31%	30%
Enigszins waarschijnlijk	35%	34%	34%	36%	32%	36%
(zeer) Onwaarschijnlijk	23%	30%	30%	30%	32%	28%
Weet ik niet/geen mening	4%	5%	5%	4%	5%	5%

* Deze stelling is voor het eerst in de 8ste meting (2 nov) uitgevraagd

Bijlage Tabel 1-stelling 17

	Het gebruik van een kernwapen tegen Nederland*					
	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
(zeer) Waarschijnlijk	12%	13%	12%	12%	10%	12%
Enigszins waarschijnlijk	24%	23%	23%	27%	26%	26%
(zeer) Onwaarschijnlijk	60%	60%	60%	57%	60%	58%
Weet ik niet/geen mening	3%	4%	5%	3%	5%	5%

* Deze stelling is voor het eerst in de 8ste meting (2 nov) uitgevraagd

Bijlage Tabel 2-stelling 1

	Desinformatie en nepnieuws												
	24-feb '22	10-mrt '22	5-apr '22	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
Beperkt	20%	18%	20%	16%	15%	15%	15%	13%	13%	13%	12%	12%	14%
Aanzienlijk	25%	25%	23%	26%	24%	22%	24%	19%	22%	24%	26%	23%	21%
Ernstig	27%	30%	28%	29%	30%	31%	32%	34%	32%	33%	31%	32%	29%
Zeer ernstig	20%	21%	22%	21%	22%	23%	23%	25%	26%	23%	24%	22%	26%
Catastrofaal	5%	5%	5%	5%	6%	6%	4%	6%	4%	4%	4%	7%	7%
Weet ik niet/geen mening	4%	1%	3%	4%	3%	4%	2%	2%	4%	2%	3%	4%	4%

Bijlage Tabel 2-stelling 2

	Uitval van vitale processen												
	24-feb '22	10-mrt '22	5-apr '22	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
Beperkt	18%	9%	12%	8%	13%	11%	8%	6%	8%	8%	6%	5%	7%
Aanzienlijk	9%	8%	8%	12%	10%	9%	9%	9%	8%	9%	11%	11%	10%
Ernstig	14%	16%	15%	20%	16%	17%	17%	19%	18%	18%	22%	20%	21%
Zeer ernstig	28%	32%	34%	31%	30%	31%	32%	33%	34%	36%	34%	36%	35%
Catastrofaal	29%	33%	31%	26%	29%	30%	33%	33%	31%	28%	26%	26%	25%
Weet ik niet/geen mening	1%	1%	1%	3%	2%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	2%	3%

Bijlage Tabel 2-stelling 3

	Extra toestroom van vluchtelingen												
	24-feb '22	10-mrt '22	5-apr '22	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
Beperkt	24%	20%	16%	13%	12%	11%	11%	8%	10%	11%	13%	10%	11%
Aanzienlijk	31%	31%	31%	30%	26%	24%	27%	24%	23%	30%	24%	21%	22%
Ernstig	23%	24%	23%	23%	24%	23%	25%	31%	28%	25%	28%	25%	27%
Zeer ernstig	15%	17%	21%	21%	24%	25%	26%	25%	25%	22%	25%	27%	25%
Catastrofaal	7%	6%	8%	9%	13%	16%	10%	12%	11%	11%	10%	15%	12%
Weet ik niet/geen mening	1%	1%	1%	3%	1%	1%	1%	1%	2%	1%	1%	2%	2%

Bijlage Tabel 2-stelling 4

	Gevolgen voor financiële beurzen en internationaal betalingsverkeer												
	24-feb '22	10-mrt '22	5-apr '22	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
Beperkt	9%	8%	11%	10%	10%	10%	7%	7%	8%	9%	11%	8%	10%
Aanzienlijk	26%	26%	26%	25%	26%	21%	22%	23%	23%	24%	24%	24%	24%
Ernstig	35%	34%	34%	32%	32%	33%	34%	34%	36%	33%	33%	33%	34%
Zeer ernstig	21%	24%	21%	21%	20%	22%	26%	28%	24%	25%	22%	23%	22%
Catastrofaal	4%	5%	5%	5%	5%	8%	7%	6%	5%	4%	4%	6%	5%
Weet ik niet/geen mening	4%	3%	4%	7%	6%	6%	4%	3%	4%	4%	6%	5%	5%

Bijlage Tabel 2-stelling 5

	Cyberaanvallen*											
	10-mrt '22	5-apr '22	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
Beperkt	9%	10%	8%	13%	11%	9%	6%	6%	8%	8%	7%	7%
Aanzienlijk	19%	18%	22%	20%	20%	21%	20%	17%	20%	18%	20%	20%
Ernstig	31%	32%	31%	30%	30%	31%	32%	33%	33%	33%	30%	31%
Zeer ernstig	32%	28%	27%	26%	26%	27%	31%	32%	28%	30%	31%	29%
Catastrofaal	8%	10%	8%	7%	9%	9%	9%	9%	8%	8%	9%	10%
Weet ik niet/geen mening	1%	2%	4%	4%	4%	3%	2%	2%	2%	2%	2%	3%

* Deze stelling is voor het eerst in de tweede meting (10 maart) uitgevraagd

Bijlage Tabel 2-stelling 6

	Een incident met een nucleaire installatie in Oekraïne (bijvoorbeeld kerncentrale)											
	10-mrt '22	5-apr '22	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
Beperkt	10%	14%	12%	16%	11%	9%	12%	14%	13%	13%	11%	13%
Aanzienlijk	10%	13%	15%	14%	14%	13%	12%	14%	16%	16%	18%	14%
Ernstig	18%	16%	18%	20%	20%	22%	24%	23%	22%	24%	24%	22%
Zeer ernstig	28%	26%	25%	24%	27%	28%	30%	30%	29%	27%	30%	27%
Catastrofaal	33%	29%	25%	22%	24%	27%	19%	15%	17%	17%	14%	19%
Weet ik niet/geen mening	2%	2%	4%	4%	4%	1%	3%	3%	3%	3%	3%	5%

* Deze stelling is voor het eerst in de tweede meting (10 maart) uitgevraagd. Tijdens de meting van 2 november is deze stelling gewijzigd van 'nucleaire dreiging' naar 'een incident met een nucleaire installatie in Oekraïne (bv. een kerncentrale)'.

Bijlage Tabel 2-stelling 7

	Toenemende maatschappelijke spanningen*								
	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
Beperkt	9%	6%	5%	5%	8%	8%	8%	8%	7%
Aanzienlijk	22%	16%	18%	18%	18%	22%	20%	18%	24%
Ernstig	32%	30%	32%	32%	31%	32%	33%	33%	30%
Zeer ernstig	27%	34%	34%	37%	34%	30%	32%	32%	29%
Catastrofaal	9%	11%	10%	7%	7%	6%	7%	7%	8%
Weet ik niet/geen mening	1%	2%	1%	1%	1%	1%	1%	3%	2%

* Deze stelling is voor het eerst in de 5de meting (26 juli) uitgevraagd

Bijlage Tabel 2-stelling 8

	Toename in het aantal mensen dat in armoede leeft*								
	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
Beperkt	7%	5%	5%	3%	5%	8%	8%	6%	8%
Aanzienlijk	20%	16%	17%	17%	17%	17%	18%	19%	19%
Ernstig	32%	27%	28%	30%	31%	31%	33%	28%	29%
Zeer ernstig	30%	36%	38%	38%	37%	34%	32%	36%	32%
Catastrofaal	11%	15%	12%	11%	9%	9%	8%	9%	9%
Weet ik niet/geen mening	1%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	2%	2%

* Deze stelling is voor het eerst in de 5de meting (26 juli) uitgevraagd

Bijlage Tabel 2-stelling 9

	Verder stijgende brandstofprijzen**											
	10-mrt '22	5-apr '22	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
Beperkt	6%	8%	4%	6%	4%	6%	5%	6%	10%	9%	8%	8%
Aanzienlijk	22%	27%	22%	23%	19%	20%	22%	22%	25%	26%	26%	24%
Ernstig	32%	34%	30%	32%	32%	35%	35%	38%	36%	36%	32%	35%
Zeer ernstig	30%	24%	32%	30%	33%	33%	31%	29%	24%	24%	25%	23%
Catastrofaal	9%	6%	9%	8%	11%	6%	6%	5%	5%	4%	7%	7%
Weet ik niet/geen mening	1%	1%	3%	1%	1%	1%	0%	1%	1%	1%	2%	2%

* Deze stelling is voor het eerst uitgevraagd tijdens de tweede meting (10 maart). Tijdens de meting van 9 juni is het woord 'verder' toegevoegd aan de stellingen. In vierde meting (9 juni) is de formulering veranderd in brandstofprijzen (was: benzineprijzen).

Bijlage Tabel 2-stelling 10

	Verder stijgende gas- en energieprijzen*												
	24-feb '22	10-mrt '22	5-apr '22	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
Beperkt	3%	3%	3%	3%	4%	3%	2%	3%	3%	6%	6%	6%	6%
Aanzienlijk	20%	17%	21%	20%	18%	13%	16%	16%	17%	20%	24%	22%	19%
Ernstig	31%	31%	34%	30%	29%	28%	26%	33%	32%	34%	34%	32%	37%
Zeer ernstig	34%	36%	32%	35%	37%	38%	43%	38%	36%	32%	30%	31%	28%
Catastrofaal	12%	13%	10%	9%	11%	18%	12%	10%	10%	7%	6%	8%	8%
Weet ik niet/geen mening	0%	1%	0%	3%	1%	1%	0%	0%	1%	1%	1%	2%	2%

* Tijdens de 2 meting (10 maart) is hier 'energie' aan toegevoegd. Tijdens de meting van 9 juni is het woord 'verder' toegevoegd aan de stelling.

Bijlage Tabel 2-stelling 11

	Verder stijgende prijzen van levensmiddelen*											
	10-mrt '22	5-apr '22	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
Beperkt	6%	6%	4%	5%	3%	2%	3%	4%	7%	6%	6%	6%
Aanzienlijk	20%	22%	21%	21%	17%	17%	17%	19%	18%	21%	20%	22%
Ernstig	34%	32%	32%	30%	28%	32%	34%	34%	35%	35%	31%	31%
Zeer ernstig	30%	32%	32%	33%	38%	39%	37%	34%	33%	30%	31%	31%
Catastrofaal	10%	7%	8%	10%	13%	9%	9%	9%	6%	8%	11%	8%
Weet ik niet/geen mening	1%	0%	3%	1%	1%	0%	0%	1%	1%	1%	1%	2%

*Dit gevolg is voor het eerst tijdens de tweede meting (10 maart uitgevraagd). Tijdens de meting van 9 juni is het woord 'verder' toegevoegd aan de stellingen.

Bijlage Tabel 2-stelling 12

	Verder stijgend woningtekort*								
	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
Beperkt	10%	8%	10%	8%	9%	10%	9%	7%	9%
Aanzienlijk	21%	16%	18%	19%	19%	22%	21%	21%	22%
Ernstig	26%	26%	29%	32%	33%	31%	32%	30%	30%
Zeer ernstig	29%	34%	33%	30%	28%	28%	29%	29%	28%
Catastrofaal	12%	16%	8%	10%	9%	7%	8%	11%	9%
Weet ik niet/geen mening	2%	1%	1%	1%	1%	2%	1%	2%	2%

* Deze stelling is voor het eerst in de 5de meting (26 juli) uitgevraagd

Bijlage Tabel 2-stelling 13

	Tekort aan gas												
	24-feb '22	10-mrt '22	5-apr '22	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
Beperkt	5%	9%	8%	9%	9%	6%	6%	8%	9%	12%	14%	12%	14%
Aanzienlijk	17%	18%	21%	20%	18%	18%	18%	19%	22%	22%	24%	24%	21%
Ernstig	31%	33%	31%	33%	31%	29%	32%	35%	30%	34%	33%	29%	33%
Zeer ernstig	34%	30%	31%	28%	32%	33%	33%	30%	30%	25%	22%	25%	23%
Catastrofaal	13%	9%	8%	8%	9%	14%	10%	7%	8%	6%	5%	7%	7%
Weet ik niet/geen mening	0%	1%	1%	3%	1%	1%	1%	1%	1%	1%	2%	2%	3%

Bijlage Tabel 2-stelling 14

	Tekort aan levensmiddelen												
	24-feb '22	10-mrt '22	5-apr '22	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
Beperkt	22%	11%	12%	10%	11%	9%	8%	6%	8%	10%	10%	8%	11%
Aanzienlijk	18%	17%	20%	20%	18%	17%	16%	18%	19%	18%	20%	21%	21%
Ernstig	24%	29%	28%	29%	26%	26%	27%	30%	29%	29%	31%	29%	29%
Zeer ernstig	25%	30%	29%	28%	32%	32%	35%	35%	34%	35%	30%	29%	28%
Catastrofaal	10%	12%	11%	11%	11%	14%	13%	10%	9%	6%	7%	11%	8%
Weet ik niet/geen mening	2%	1%	0%	3%	1%	1%	1%	0%	1%	1%	1%	2%	2%

Bijlage Tabel 2-stelling 15

	Tekort aan olie en olieproducten (bv. diesel)*					
	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
Beperkt	5%	7%	8%	10%	9%	9%
Aanzienlijk	21%	20%	24%	28%	23%	23%
Ernstig	37%	36%	35%	36%	34%	36%
Zeer ernstig	30%	30%	27%	21%	25%	23%
Catastrofaal	7%	6%	5%	4%	7%	5%
Weet ik niet/geen mening	0%	1%	1%	2%	3%	3%

* Deze stelling is voor het eerst in de 8ste meting (2 nov) uitgevraagd

Bijlage Tabel 2-stelling 16

	Het gebruik van een kernwapen in Oekraïne*					
	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
Beperkt	10%	12%	11%	8%	11%	10%
Aanzienlijk	12%	14%	13%	16%	14%	15%
Ernstig	21%	21%	19%	21%	21%	20%
Zeer ernstig	28%	28%	28%	27%	26%	27%
Catastrofaal	26%	22%	24%	24%	23%	22%
Weet ik niet/geen mening	2%	4%	4%	3%	4%	5%

* Deze stelling is voor het eerst in de 8ste meting (2 nov) uitgevraagd

Bijlage Tabel 2-stelling 17

	Het gebruik van een kernwapen tegen Nederland*					
	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
Beperkt	9%	11%	9%	8%	9%	11%
Aanzienlijk	5%	6%	5%	6%	6%	6%
Ernstig	8%	7%	7%	7%	8%	7%
Zeer ernstig	15%	16%	16%	14%	16%	15%
Catastrofaal	61%	57%	59%	61%	55%	56%
Weet ik niet/geen mening	2%	3%	3%	3%	5%	5%

* Deze stelling is voor het eerst in de 8ste meting (2 nov) uitgevraagd

Bijlage Tabel 3-stelling 1

	Ik vind het goed dat er sancties tegen Rusland zijn opgelegd, ook al leidt dat tot stijgende prijzen van brandstoffen en levensmiddelen									
	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
(helemaal) mee eens	74%	74%	68%	72%	72%	70%	73%	74%	68%	71%
neutraal	13%	14%	18%	15%	14%	17%	17%	16%	20%	20%
(helemaal) mee oneens	12%	13%	13%	13%	13%	13%	10%	11%	12%	10%

Bijlage Tabel 3-stelling 2

	Ik vind de sancties tegen Rusland nog strenger mogen, ook al leidt dat tot stijgende prijzen van brandstoffen en levensmiddelen								
	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	22-juni '23
(helemaal) mee eens	54%	53%	44%	51%	52%	50%	53%	55%	53%
neutraal	24%	24%	31%	27%	25%	28%	25%	25%	29%
(helemaal) mee oneens	22%	23%	25%	22%	23%	22%	21%	21%	17%

Bijlage Tabel 3-stelling 4

	Ik zie bij de mensen om mij heen dat de steun voor de sancties tegen Rusland afneemt.*									
	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
(helemaal) mee eens	23%	21%	24%	26%	25%	24%	21%	19%	21%	14%
neutraal	40%	41%	44%	38%	39%	41%	41%	40%	45%	53%
(helemaal) mee oneens	38%	38%	32%	37%	36%	35%	39%	41%	33%	35%

* De stelling was oorspronkelijk: “De oorlog in Oekraïne en de daarop volgende sancties tegen Rusland leiden tot stijgende prijzen van brandstoffen en levensmiddelen. Ik zie bij de mensen om mij heen dat hierdoor de steun voor de sancties tegen Rusland afneemt.”

Door deze wijziging is het niet mogelijk om de uitkomsten één op één te vergelijken

Bijlage Figuur 8

	Heeft de situatie in Oekraïne ertoe geleid dat je iets hebt ondernomen?				
	6-dec '22	24 jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
Ik probeer thuis minder gas te verbruiken	74%	74%	72%	65%	60%
Ik probeer thuis minder stroom te verbruiken	67%	66%	63%	56%	52%
Ik heb geld gedoneerd aan een doel in/voor Oekraïne	30%	31%	36%	32%	30%
Ik probeer minder benzine/diesel te verbruiken (door vaker de trein te nemen bijvoorbeeld)	25%	23%	24%	20%	18%
Ik heb goederen ingezameld voor Oekraïne	12%	11%	10%	12%	9%
Ik heb boodschappen en andere spullen in huis gehaald zodat ik voorbereid ben op een mogelijke noodsituatie	11%	9%	8%	8%	6%
Ik heb informatie opgezocht over hoe ik me voor kan bereiden op mogelijke gevolgen van de oorlog in Nederland	7%	5%	6%	6%	5%
Ik heb vrijwilligerswerk gedaan ten behoeve van de Oekraïners	3%	4%	4%	3%	4%
Ik heb gevluchte Oekraïners in huis genomen	1%	0%	0%	1%	1%
Ik heb geen actie ondernomen	13%	13%	15%	20%	22%
Iets anders	2%	3%	3%	3%	2%

Bijlage Tabel 4-stelling 1

	Ik kan vanuit de informatie die ik krijg en zoek over de situatie in Oekraïne een goed beeld vormen van deze situatie												
	24-feb '22	10-mrt '22	5-apr '22	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
(helemaal) mee eens	53%	61%	58%	52%	44%	43%	51%	46%	42%	44%	43%	40%	33%
neutraal	31%	26%	27%	33%	36%	33%	30%	35%	33%	30%	31%	30%	32%
(helemaal) mee oneens	14%	10%	13%	10%	16%	17%	14%	15%	20%	21%	19%	20%	24%
weet niet/ geen mening	3%	2%	2%	5%	4%	6%	5%	4%	5%	6%	7%	9%	11%

Bijlage Tabel 4-stelling 2

	Ik heb behoefte aan meer informatie van de Rijksoverheid over de mogelijke gevolgen voor Nederland van de oorlog in Oekraïne												
	24-feb '22	10-mrt '22	5-apr '22	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
(helemaal) mee eens	53%	44%	40%	37%	49%	51%	44%	45%	46%	44%	44%	46%	45%
neutraal	30%	32%	37%	34%	27%	25%	28%	29%	28%	30%	27%	27%	27%
(helemaal) mee oneens	16%	22%	21%	25%	21%	20%	24%	23%	23%	23%	25%	21%	21%
weet niet/ geen mening	1%	2%	2%	4%	3%	4%	4%	3%	4%	3%	4%	5%	8%

Bijlage Tabel 4-stelling 3

	Er is zo veel tegenstrijdige informatie over de situatie in Oekraïne dat ik niet meer weet welke informatie ik moet geloven												
	24-feb '22	10-mrt '22	5-apr '22	9-jun '22	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
(helemaal) mee eens	21%	20%	22%	22%	29%	28%	23%	26%	27%	28%	25%	30%	31%
neutraal	29%	28%	29%	27%	27%	28%	26%	26%	32%	27%	29%	26%	29%
(helemaal) mee oneens	48%	49%	47%	47%	39%	39%	47%	44%	37%	41%	40%	37%	32%
weet niet/ geen mening	2%	3%	2%	4%	5%	5%	4%	4%	4%	4%	5%	7%	8%

Bijlage Tabel 4-stelling 4

	Vanwege de oorlog in Oekraïne vind ik de manier waarop de Nederlandse overheid zich opstelt tegenover Rusland begrijpelijk*								
	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22*	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
(helemaal) mee eens	60%	58%	67%	62%	65%	67%	68%	62%	63%
neutraal	20%	20%	18%	20%	18%	15%	16%	18%	20%
(helemaal) mee oneens	13%	15%	11%	14%	13%	12%	9%	13%	9%
weet niet/ geen mening	6%	7%	4%	5%	5%	5%	7%	7%	8%

*Deze stelling is voor het eerst uitgevraagd tijdens de meting van 26 juli. Tijdens de meting van 7 oktober is de vraagstelling gewijzigd. 'De situatie in Oekraïne' is vervangen door 'de oorlog in Oekraïne'.

Bijlage Tabel 4-stelling 5

	Het is voor mij duidelijk wat de Rijksoverheid doet om de gevolgen van de situatie in Oekraïne in Nederland te beperken (bv. op het gebied van veiligheid, economische zekerheden, leveringszekerheid van gas)								
	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22*	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
(helemaal) mee eens	25%	22%	39%	31%	28%	32%	30%	28%	24%
neutraal	29%	26%	28%	30%	33%	29%	31%	28%	33%
(helemaal) mee oneens	42%	47%	30%	35%	36%	35%	33%	36%	36%
weet niet/ geen mening	5%	5%	3%	4%	3%	5%	6%	8%	7%

*Deze stelling is voor het eerst uitgevraagd tijdens de meting van 26 juli. Tijdens de meting van 7 oktober is de vraagstelling gewijzigd. 'De situatie in Oekraïne' is vervangen door 'de oorlog in Oekraïne'.

Bijlage Tabel 4-stelling 6

	De informatie vanuit de Rijksoverheid informeert mij voldoende over de mogelijke lange termijn effecten van de oorlog in Oekraïne op de verhoudingen in de wereld*								
	26-jul '22	30-aug '22	7-okt '22	2-nov '22	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
(helemaal) mee eens	19%	20%	19%	18%	16%	20%	17%	17%	15%
neutraal	27%	29%	33%	33%	32%	29%	33%	29%	30%
(helemaal) mee oneens	46%	42%	41%	42%	45%	43%	42%	42%	43%
weet niet/ geen mening	8%	8%	7%	7%	7%	8%	8%	12%	12%

*Deze stelling is voor het eerst uitgevraagd tijdens de meting van 26 juli

Bijlage Tabel 4-stelling 10

	De informatie over hoe ik me kan voorbereiden op mogelijke noodsituaties helpt mij om goed voorbereid te zijn.				
	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
(helemaal) mee eens	33%	36%	34%	22%	20%
neutraal	37%	30%	36%	33%	36%
(helemaal) mee oneens	20%	23%	20%	29%	29%
weet niet/ geen mening	10%	10%	10%	16%	16%

*Deze stelling is voor het eerst uitgevraagd tijdens de meting van 6 december

Bijlage Tabel 5-stelling 1

	Rijksoverheid.nl				
	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
Heel erg bekend	26%	33%	31%	27%	23%
Een beetje bekend	45%	42%	46%	44%	40%
(heel) erg bekend	71%	75%	77%	71%	63%
Niet heel erg bekend	16%	14%	15%	15%	20%
Helemaal niet bekend	10%	10%	7%	12%	15%
weet niet/geen mening	3%	1%	2%	2%	3%

Bijlage Tabel 5-stelling 2

	Crisis.nl				
	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
Heel erg bekend	2%	2%	1%	2%	2%
Een beetje bekend	8%	6%	7%	9%	8%
(heel) erg bekend	10%	7%	8%	10%	10%
Niet heel erg bekend	20%	21%	22%	19%	22%
Helemaal niet bekend	68%	70%	67%	68%	64%
weet niet/geen mening	3%	2%	3%	3%	4%

Bijlage Tabel 5-stelling 3

	Denkvooruit.nl				
	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
Heel erg bekend	1%	1%	1%	1%	1%
Een beetje bekend	3%	1%	3%	3%	3%
(heel) erg bekend	3%	2%	4%	4%	4%
Niet heel erg bekend	13%	15%	17%	14%	15%
Helemaal niet bekend	80%	82%	77%	78%	77%
weet niet/geen mening	3%	2%	3%	4%	4%

Bijlage Tabel 5-stelling 4

	De website van mijn veiligheidsregio				
	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
Heel erg bekend	3%	3%	3%	4%	3%
Een beetje bekend	12%	12%	12%	13%	11%
(heel) erg bekend	15%	15%	15%	17%	14%
Niet heel erg bekend	21%	22%	22%	19%	24%
Helemaal niet bekend	60%	62%	60%	60%	58%
weet niet/geen mening	4%	2%	3%	4%	4%

Bijlage Tabel 5-stelling 5

	De website van mijn gemeente				
	6-dec '22	24-jan '23	2-mrt '23	3-mei '23	22-juni '23
Heel erg bekend	26%	30%	28%	26%	19%
Een beetje bekend	42%	44%	45%	42%	42%
(heel) erg bekend	68%	74%	73%	68%	61%
Niet heel erg bekend	15%	12%	13%	14%	16%
Helemaal niet bekend	15%	14%	12%	15%	19%
weet niet/geen mening	3%	1%	2%	3%	3%

I&O Research

I&O Research Enschede

Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
T (053) 200 52 00
E info@ioresearch.nl
KvK-nummer 08198802

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
T (020) 308 48 00
E info@ioresearch.nl